

William Shakespeare

SONETTY

nakladatelství: Mladá fronta
knihovna: Máj
přeložil: Jan Vladislav
Praha 1970

Elektronickou verzi připravili

Schacallos

a

Atheneum - literatura na webu

<http://atheneum.zde.cz>

1

Chceme mít potomstvo od všeho, co je krásné,
aby květ krásy zde nikdy kvést nepřestal,
nýbrž až dozraje, až opadne a zhasne,
aby zas dědic nes památku jeho dál;
ty ale, zahleděn jen do obrazu svého,
živíš svůj jas a třpyt jen z vlastní podstaty
a způsobuješ hlad tam, kde je hojnost všeho –
sám sobě nepřítel a k vlastní slasti zlý!
I když jsi jediná ozdoba tohoto světa,
jediný hlasatel radostných jarních dní,
chystáš sám v sobě hrob tomu, co v tobě vzkvétá,
a – něžný lakomec – plýtváš v svém skrblení.
Smiluj se nad světem, zanech té lakoty,
nechtějte poklad všech zhltnout
jen hrob a ty!

2

Až jednou oblehne čtyřicet zim tvé skráně
a tvoji hladkou tvář zbrázdí jak rádlo zemi,
až jednou v bědný cár se změní nečekaně
skvělý šat mládí, teď obdivovaný všemi,
a někdo zeptá se, co je z těch vzácných darů,
z těch vzácných pokladů tvých mladých šťastných dnů,
bylo by šíravou hanbou a chválou zmaru
říci, že zapadly jako tvé oči v tmou.
Oč větší získala by si tvá krása vděk,
kdybys mohl odvětit: „Mé dítě vyrovná
můj účet života a omluví můj věk,
vždyť jeho krása je zděděná krása má.“
Tak bys byl mladý zas, ač stár a v konci sil,
a zas bys viděl vřít chladnoucí krev svých žil.

3

Nakloň se k zrcadlu a řekni tváři v něm,
že už má na čase vytvořit jinou v krátku;
jestli teď nebude její jas obnoven,
oloupiš celý svět a zkrátíš jednu matku.
Vždyť která z krásných žen by mohla pohrdat
tvou setbou pro svůj klín, doposud neosetý?
A který z mužů by mohl mít sebe rád tak
tak, že by ze sebe učinil hrob svých dětí?
Ty sám jsi zrcadlem své matky, jež v tvé tváři
nachází líbezný květen svých mladých let;
tak i ty uvidíš vzdor vráskám okny stáří
tento svůj zlatý věk se v dětech navracet.
Jestli chceš ale žít, aby tě zapomněli,
pak zemři neženat – a zemřeš navždy celý.

4

Proč ale utrácíš, ty marnotratná něho,
jen sama pro sebe dědictví krásy své?
Příroda nedává svůj odkaz, půjčuje ho,
a ve své štedrosti jen štědrým půjčuje.
Tož, krásný skrblíku, proč tedy zneužíváš
daru, jenž byl ti dán, abys jej zase dal?
Lichváři bez zisku, nač vlastně používáš
takové sumy sum, když nechceš žít z ní dál?
Tím, že se stýkáš jen se sebou samým stále,
sám sebe o svoji vlastní slast okrádáš.
A když tě příroda odvolá nenadále,
mluv, jaký počet pak ze všeho světa dáš?
Kdybys jí neužil, tvá krása s tebou ztlí;
kdybys ji použil, tvůj odkaz naplní.

5

Ty chvíle pokojné, jež jako jemný vzor
utkaly drahý zjev, vábící každý zrak,
dají i jemu znát jednou svůj mocný vzdor,
až změní krásu krás v žalostný cár a vrak.
Neboť čas nemešká a žene léto dál
k ohyzné zimě, v níž zahyne naposled;
mráz sevře proudy míz stromu, jenž opadal,
na krásu padne sníh a zpustne celý svět.
A kdyby nebylo trestí těch sladkých dob
v krůpěji, vězněné ve stěnách flakónu,
zašel by s krásou též její dech beze stop –
a s tím i vzpomínka na něhu letních dnů.
Ale květ nezmírá, i když se blíží mráz:
proměněn ztratí tvar a žije v trestí zas.

6

Nedovol zpusťošit drsnému spáru zimy
v tobě tvé lét dřív, než vydáš svoji trest';
naplň už některou fiolu nejsladšími
skvosty své krásy, než přestane sama kvést.
Vždyť půjčku, na kterou dát dobrovolnou splátku
působí potěchu, nelze už lichvou zvat;
vytvoř své druhé já sám sobě pro památku – ač
ač deset by jich svět měl desetkrát tak rád.
A ty sám byl bys též desetkrát šťastnější,
kdyby tě deset tvých desetkrát zobrazilo;
co by pak zmohla smrt, až půjdeš jednou s ní,
kdyby tu po tobě tvé já dál v dětech žilo?
Nebud' tak svéhlavý, máš příliš krásy v sobě,
aby tvým dědicem byli jen červi v hrobě.

7

Pohlédni k východu: když zvedne ranní zář
svou hlavu z plamenů, oči všech pozemšťanů
vzdávají slunci hold, že vyšla jeho tvář,
a zrakem koří se majestátnímu ránu.
A když se vyšvihne na stoupající sráz
vysoké oblohy jak mládí vprostřed květu,
pohledy lidí dál vzývají jeho jas
a dál je sledují na jeho zlatém letu.
Ale když začne pak jak stáří na voze,
který už nemůže, vrávorat zvolna ze dne,
na jeho pomalý pád oči k obloze
už nikdo s obdivem jako dřív nepozvedne.
Tak i ty zahyneš, až půlden opustí tě,
pomínut pohledy, když nebudeš mít dítě.

8

Proč, hudbo pro poslech, nasloucháš hudbě smutná?
Což hyne slastí slast a štěstím štěstí snad?
Proč vlastně miluje, co ti tak hořce chutná,
či máš snad příčinu svých běd a strastí rád?
Zní-li ten souzvuk strun, zvonících jasnou písni
a láskou snoubených, bolestně pro tvůj sluch,
je tomu proto tak, že tě tím jemně plísni
pro tvoji samotu, jež trhá jejich kruh.
Hleď: struna se strunou, s manželem žena sladká,
se vízí doteky v objetí zas a zas;
skoro bys řekl: muž, dítě a šťastná matka
to pějí jásavý zpěv jako jeden hlas.
Ta píseň beze slov, v níž hlasů na tisíc
zní tónem jediným, říká: „Sám nejsi nic.“

9

To máš strach, aby tu jednou snad neplakala
po tobě vdova, že trávíš svůj život sám?
Ach, celá země by jako ta vdova štkala,
kdybys měl zemřít a potomstvo nedat nám.
Celá zem pohřbila by v tobě svého muže,
plačíc, žes nenechal jí obraz po sobě,
zatímco skutečná vdova se v duchu může
vždy v dětech navracet k mužově podobě.
Všechno, co na světě proplýtváš marnotratně,
jen změní místo a svět se tím těší dál;
leč mrhat na světě krásou, to skončí špatně,
a kdo jí neužil, navždy ji proplýtvál.
Zbla lásky k jinému nemůžeš v prsou mít,
když chceš sám sebe tak hanebně zavraždit.

10

Příznej k své hanbě, že nemáš cit pro nikoho,
ty k sobě samému stále tak bezcitný.
Popři, že tebe jich miluje tady mnoho,
ale ty nikoho – to teď už každý ví.
Neboť tvé vražedné záští tě žene k tomu,
že strojíš bez hrůzy úklady proti sobě,
že toužíš rozbořit zdi překrásného domu,
který bys měl si přát obnovit v krátké době.
Ach, změň své názory, ať změním já svou víru!
Má záští bydlet líp než láskyplný cit?
Buď jak tvá přítomnost, laskavý, plný míru,
a snaž se alespoň sám k sobě obměkčit.
Vytvoř už kvůli mně, milý, své druhé já,
ať krása ve tvých a v tobě smrt přetrvá.

11

Jak rychle povadneš, tak rychle budeš tady
zase růst v jednom z tvých, kterým jsi život dal,
a onu svěží krev, kterou jsi půjčil mladý,
budeš smět nazvat svou, aniž bys sám zestaral.
V tom leží moudrost a krása, jež věčně vzkvétá;
zbytek je bláhovost a stáří se zmarem:
být každý jako ty, byl by to konec světa,
za jeden lidský věk by zpusťla celá zem.
Ti, které Příroda k tvoření nestvořila
zlí, hrubí, ohyzdní, ať zajdou neplodně:
hled', oč víc dává těm, které líp obdařila;
chovej ten úrodný její dar úrodně.
Tys její pečetí, kterou si vyřezala,
aby ses otiskl, ne aby sazba stála.

12

Když slyším v noci zvon zvolna čas odbíjet
a vidím jasný den, jak hasne v hrůzných tmách,
když hledím na jaře, jak vadne vonný květ,
když v temných vrkočích zřím stříbrošedý prach,
když vidím holý strom a pozoruji pád
listí, jež dávalo stín stádům na lukách,
když vidím zeleň žloutnout a zvolna zrát
a potom ve snopech ležet jak na márách,
tu na tvou krásu se vždy se sama sebe ptám,
vždyť musíš projít též spouští, již hrozí čas,
vždy každý půvab se posléze zradí sám
a zmírá mezitím, co jiný vzkvétá zas.
A nikdo nemůže srp Času odvrátit,
jen v dětech můžeš mu navzdor – ač mrtev – žít.

13

Ach, kdybyste byl svůj! Jenomže vy, můj milý,
jste vy jen pro ten čas, dokud jste ještě tu:
myslete na konec, na tu vždy blízkou chvíli,
a dejte jinému svou drahou podobu.
Potom ta spanilost, teď daná v léno vám,
přejde i na další a vy tak jako kdysi
budete zas vy, třebaš už pochován,
až bude zde váš syn dál nosit vaše rysy.
Kdo nechá takový krásný dům zřítit se,
může-li od něho péče jak pevná hráz
odvrátit drsné dny zimy a vichřice,
tím i vzteklou smrt a její věčný mráz?
Jen ten, kdo mrhá vším! Míval jste otce přec:
dovolte, ať váš syn smí říci stejnou věc!

14

Nemám své poznání z hvězd, jež se v nebi třpytí,
a přesto dovedu věštit jak astrolog –
i když ne štěstí či neštěstí v lidském žití,
i když ne hlad či mor, dobrý či špatný rok.
Neumím předvídat spád příštích okamžiků
a předpovídat v nich hrom, vír, déšť a sních,
anebo zase číst úspěchy panovníků
z nesčetných znamení, jež najdu na nebesích.
Já mám své poznání jenom z tvých očí, pane,
to jsou mé stálice, ve kterých jasně čtu,
že krása s věrností zde vzkvétat nepřestane,
jestli nám po sobě zanecháš náhradu.
Jinak ti předvídám pro všechny příští časy:
„Tvůj skon je smrt a zmar i věrnosti a krásy!“

15

Když povážím, že vše, co zrodí tato zem,
vždy jenom okamžik v plnosti může kvést,
že vše, co zřím, je jen nesmírným jevištěm,
na kterém hovoří tajemné síly hvězd,
když pomyslím, že vše, člověk tak jako květ,
roste a umírá pod stejnou oblohou,
za mlada plné sil, kloní se tíhou let
a potom odchází v nepaměť bezednou,
při této myšlence, že mijí každý tvar,
vás vidím před sebou v největším rozkvětu,
neboť i v něm se již umlouvá Čas a Zmar,
jak změnit mládí, den, v stáří a temnotu.
Já ale bojuji s tím Časem – z lásky k vám;
vše, co vám uloupí, já pro vás uchovám.

16

Proč ale nechcete bojovat líp a snáze
s Časem, tím vladařem krutým a krvavým,
a proč se nechcete opevnit proti zkáze
lepšími prostředky, než je můj hluchý rým?
Stojíte před svými nejkrásnějšími lety
a mnohý panenský neosetý sad
by rodil s radostí živoucí vaše květy,
jež se vám budou víc než portrét podobat.
Tak v živých liniích na živu zachová se
to, co můj bědný brk, co štětec těchto dní
s vši vnitřní hodnotou a v celé vnější kráse
pro oči budoucích zachovat neumí.
Vy musíte se dát, jestli se chcete mít –
a ve svém díle pak budete dál zde žít.

17

Kdopak by uvěřil v přívalu příštích dob
mým veršům, které jsem jen vámi naplnil?
Ačkoli, nebe ví, i to je jenom hrob,
jenž z vašich předností ukáže pouhý díl.
I kdybych sebelíp o vašich očích psal
a v písni vypočet počet všech krás,
příští věk řekl by: „Ten básník pustě lhal,
lidská tvář neměla nikdy tak božský jas.“
A mými papíry, stářím už zežloutlými,
by všichni pohrdli jak žvástem staříka
a pravdu měli by za pošetilé rýmy,
za píseň z dávných dob a zápal básníka.
Kdybyste ale svět přesvědčil dítětem,
byl byste dvakrát živ: v mém verši zde – a v něm.

18

Mám tebe k jasnému dni léta přirovnat?
Není tak líbezný ani tak srdci milý:
vždyť v máji opírá se vichr do poupat
a lét, léto též trvá jen krátkou chvílí;
někdy to nebeské oko až příliš žhne
a jindy jeho tvář nevyjde zase z tmy,
a každá krása zde od krásy odpadne,
jak velí náhoda nebo běh přírody.
Tvé věčné léto však se nikdy nezmění,
ty nikdy neztratíš nynější jas své krásy,
tebou se nebude smrt chlubit, že jdeš s ní:
v mých věčných verších tu přetrváš všechny časy.
Vždyť dokud bude zde žít a číst kdokoliv,
dotud zde budeš ty v mých slovech také živ.

19

Zurářej spáry lvu, Čase vše ničící,
nech zemi pohltil, co jsi jí zrodit dal,
ulámej tesáky divoké tygřici,
věčného fénixe ve vlastní krvi spal,
naplňuj radostmi i bolestmi svůj let,
dělej si se světem, co se ti bude chtít,
vždyť i tak uvadne v něm každý sladký květ,
jen jednu strašnou věc nesmíš učinit:
nerozryj dlátem dnů krásnou tvář lásky mé,
nenech své prastaré pero už po ní psát,
dovol, ať zůstane takový, jaký je,
jako vzor krásy všem budoucím za příklad.
Anebo znič i to, Čase: v těch verších tady
bude můj milý žít vzdor tobě věčně mladý.

20

Ó pane – paní mé lásky, máš líce ženy,
vlastníma rukama Přírody malované;
a něžné srdce žen, jenomže beze změny,
beze lži, do vínku těm falešnicím dané;
a oči jasnější než jejich – a míň zrádné,
jež všechno pozlatí, na co se podívají;
a mužnou postavu, jež nade všemi vládne,
až muži klopi zrak a v ženách dech se tají.
Příroda tvořila tě zprvu jako ženu,
leč při té práci se do tebe zadívala
a z lásky dala ti, co pro mne nemá cenu,
takže tou štědrostí mi tebe vlastně vzala.
Když tě však určila jen ženám pro radosti,
ať patří mně tvůj cit – a tobě jejich skvosty.

21

Se mnou to není, věř, jako s tím básníkem
píšícím veršiky o malované kráse,
který ji krášlí i nebesy den co den
a v každém půvabu zří jen ji zas a zase:
ten spřáhá honosná srovnání ze všeho,
ze slunce, z měsíce, z pokladů vod a zemí,
z májových poupátek a ze všeho vzácného,
co skrývá obloha pod svými kupolemi.
Mně, v lásce věrnému, dovolte věrně psát,
a přesto věřte mi, že je má láska milá
tak jako každý z nás, i když jí chybí snad
jas oněch zlatých svěc, jež noc v tmách postavila.
A dál ať hovoří ten, kdo má řeči rád;
já chválit nebudu, co nechci prodávat.

22

Zrcadlem nedám se přesvědčit o svém stáří,
dokavad ještě ty a mládí jedno jste;
ale až uvidím spár času na mé tváři,
pak poznám, že mé dny smrt brzy skoncuje.
Vždyť všechna spanilost, halící tebe jemně,
je jenom krásný šat, pod kterým skryto zní
mé srdce v tobě – tak jako to tvé zas ve mně:
jak mohu tedy já být starší nežli ty?
Proto dbej na sebe, snažně tě, milý, prosím,
tak jako o sebe já kvůli tobě dbám,
abych své srdce, jež s něžností v prsou nosím
jak chuva robátko, vyrval všem nehodám.
Nemysli, že ti je dám, až bys moje ztratil:
dals mi je, ale ne, abych ti je zas vrátil.

23

Tak jako na scéně nedokonalý herec,
jenž strachy pojednou vypadl z úlohy,
tak jako zuřivec a příliš velký smělec,
kterého nadbytek sil zbavil odvahy,
i já jsem zapomněl odříkat dokonale
z nevíry v sebe svůj milostný rituál,
jako by přebytek mé lásky nenadále
mé vlastní lásce už veškeré síly vzal.
Proto ať místo mne mluví řeč pohledů,
ten němý hlasatel v mé hrudi hovořící:
vždyť prosí o lásku a trochu ohledů
víc než ty cizí rty, jež uměly víc říci.
Ó nauč se už číst, co láska mlčky psala –
vždyť slyšet očima láska vždy umívala.

24

Mé oko na způsob malíře navždy vrylo
do desky srdce tvůj obličej jako živý;
mé tělo jako rám ten obraz obroubilo
a lze jej uvidět jen z pravé perspektivy.
Protože jestli chceš spatřit své pravé rysy,
musíš se dívat skrz malíře na obraz;
ten tvůj, ten uprostřed dílny mé hrudi visí
a okny dopadá na něj z tvých očí jas.
Hle, jak si oči zde navzájem posloužily:
ty moje kreslily tvůj obraz a ty tvé
jsou okny pro mou hrud', do které každou chvíli
nahlédne slunce a dívá se na tebe.
Leč jedno umění ty oči nemají:
kreslí jen to, co zří, a srdce neznají.

25

Světskými poctami, chlubnými tituly
nechat' se honosí ti, kterým hvězdy přejí;
já, jemuž bohové z toho nic nedali,
se pyšním v skrytu tím, co mám sám nejraději!
Vždy co jsou milci všech vladařů, ne-li květ,
který své lístečky na slunci rozestírá
a jeho sláva má takový krátký svět –
stačí jen jediné svaštění brv a zmírá!
A co má válečník ze všech svých vítězství,
ve kterých proslavil tisíckrát svoje jméno?
Po první porážce je škrtnou z knihy cti
a na to, oč se bil, pak taky zapomenou!
Oč jsem já šťastnější: já mám jej a on mne
a naší vzájemnou láskou nic nepohne!

26

Ó pane lásky mé, do jehož vazalství
je moje oddanost tak spoutána tvou ctností,
k tobě zde posílám své psané poselství –
ne důkaz umění, jen důkaz oddanosti.
A je tak veliká, že moje umění,
ubohé, nemá slov – a proto vyzní hluše;
já ale doufám vždy v tvou shovívavost k ní,
která ji uloží i nahou v hloubi duše.
Až mi má planeta přinese jednu zdar,
až mne té nynější chudoby jednou zproští
a přioděje mou lásku, teď samý cár,
abych se ukázal hodným tvé pozornosti,
potom se budu smět chlubit, jak mám tě rád;
do těch dob musím se před tebou ukrývat.

27

Když na smrt unaven na lože večer klesnu
a údy ztýrané zlou cestou složím spát,
potom se vydávám zas na novou pouť ve snu –
zatímco tělo spí, duch začne pracovat.
Neboť mé myšlenky – kdekoli tělo mešká –
se vždycky vydají na cestu za tebou
a drží dokořán má víčka spánkem ztěžklá
vstříc bludným temnotám, z nichž slepci nevyjdou.
Pak už jen vnitřní zrak mé oči nevidoucí
může vést bezpečně tmou za tvým přeludem,
jenž září jako skvost uprostřed pusté noci
a mění temnoty v jasný a krásný den.
Tak ve dne tělo mé a v noci duše moje
se zmítá pro tebe a pro mne bez pokoje.

28

Jak se mám navrátit k své dávné veselosti,
když jsem i o blaho spánku teď oloupen?
Když mne z té tíhy dne ani noc nevyprostí,
když můj den tíží noc a mnou noc zase den?
Třebaže na sebe nevraží bez ustání,
tady si podaly ruce a mučí mne
den tou svou námahou a noc zas nářkem na ni:
čím víc se namáhám, tím dál jsem od tebe.
Abych si získal den, říkám mu o tvé záři,
která mu dává jas, když nebem mraky jdou;
a stejně lichoťím i noci s temnou tváří,
že zlatíš večery, kdy hvězdy nevzplanou.
Leč den mne každý den dalšími strastmi mučí
a noc mi každou noc dává žal ještě prudší.

29

Když opuštěn a sám naříkám na svůj osud,
zavržen štěstím i lidmi, už trosečník,
když hledím na sebe a klnu svému losu
a k nebi vysílám svůj bezvýsledný křik,
když chci mít bohaté naděje nejednoho
a rysy jako ten a přátele jako ten,
když toužím po umu toho a moci toho,
jsem tím, co nejvíc mám, nejméně spokojen.
A v těchto myšlenkách, už na vrcholu tísně,
pomyslím na tebe a tu se z mého nitra
k nebesům rozlétne radostný hlas mé písně
jak skřivan letící z temných brázd v záři jitra:
neboť tvá láska mi dodává tolik sil,
že ani s králem už bych věru neměnil.

30

Když začnu za tichých, sladkých dům svolávat
ke schůzce vzpomínky na dávno zašlý svět,
jen vzdychám, co je pryč těch, jež jsem míval rád,
a cítím poznovu starý žal z kvapu let.
Pak zamží se mi zrak, jenž nikdy neslzel,
pro drahé přátele, které smrt skryla v tmách,
pak zaštkám pro dávnou lásku a její žel
a vzdychnu pro všechno, co navždy padlo v prach.
Pak znovu zabolí bol, který dávno ztichl,
a znovu těžce čtu po řadě každý sten
na smutném účtu mých štkání už proštkaných,
ježž musím platit zas, ač byl už zaplacen.
Stačí však na tebe, můj drahý, pomyslet,
a ty vše nahradíš, rázem je konec bēd.

31

Tvá hrud' je vzácnější o to, že uvnitř zní
srdce všech, které jsem za mrtvé pokládal;
a láska vládne tam se vším, co patří k ní,
se všemi, které jsem do hrobu v duchu dal.
Kolik jen svatých a smutných slz do dneška
mi z očí vyloudil můj zbožně věrný cit
jako daň zemřelým, kteří mi, jak se zdá,
odešli, aby se do tebe mohli skrýt!
Tys hrob, v němž pohřbena má láska nyní dlí
uprostřed památek na dávné přátele,
kteří ti dali vše, co ze mne mívali –
a tak co bývalo mnohých, je dnes jen tvé:
jak vidím tváře všech milených ve tvé kráse,
a ty sám, součet všech, máš všechno moje zase.

32

Jestliže přežiješ ten vytoužený den,
až Smrt, ten chrt, můj prach posbírá do uzlíku,
a jednou náhodou zavadíš pohledem
o tyto veršičky po mrtvém milovníku,
srovnej je s pokrokem, jenž se stal mezitím,
a přes to, že je už předstihnou jiní svými,
nech si je – pro můj cit, ne snad pro jejich rým,
jenž bude zastíněn daleko šťastnějšími.
A potom kéž bys chtěl si s láskou pomyslet:
„Kdyby můj přítel žil a zrál, jak zraje čas,
i jeho láska by přinesla lepší květ
a pak by v šiku těch nejlepších kráčel zas.
On však už nežije a jiní došli dál:
ty čtu pro jejich sloh – a jej, že miloval!“

33

Kolikrát viděl jsem, jak jitro v plné slávě
lichotí štítům hor svým okem vladaře
a jeho zlatá tvář líbá luh s rosou v trávě
a mění ve zlato stříbrné toky řek;
potom však dovolí ohyzdným nízkým mrakům
zastřít ten nebeský obličej zase tmou,
a prchá ukryto nešťastným lidským zrakům
potají k západu i s touto pohanou.
Tak také jedenkrát mé slunce zazářilo
celým svým vítězným úsvitem do mých řas,
ale jen chvíli, žel, jen chvíli moje bylo
a pak je ve výškách zastřela mračna zas.
Já však je ctím i tak; jak má být stále jasné,
když i to na nebi se zatemní a zhasne?

34

Pročpak jsi sliboval krásný den bez oblaků,
proč jsi mne nechal jít bez pláště na cesty,
když mne pak překvapil čas plný nízkých mraků,
ve kterých se mi skryl jak v dýmu také ty?
Abys teď setřel déšť z mé rozpraskané tváře,
nestačí, jestliže zasvitneš z oblaků:
kdopak by chválil lék, kdo by stál o lékaře,
jenž ránu zacelí a nechá plno švů?
Ani tvůj osud mou strast nezmírní – marná snaha:
i když ty lituješ, já nesu její tíž;
zármutek toho, kdo ublížil, nepomáhá
tomu, kdo musí nést tu křivdu jako kříž.
Ale ty slzy, ach, ty perly lásky tvé,
ty slzy bohaté vykoupí všechno zlé.

35

Tak už se nesužuj tím, co jsi udělal,
vždyť někdy padne stín i na slunko i lunu,
vždyť i ta růže má trní a pramen kal
a sladkým poupatům spí hnusní červi v lůnu.
Každý z nás chybuje – a já teď právě tím,
že hájím ten tvůj hřích srovnáním s ostatními,
že na tvou obranu sám sebe podplácím
a odpouštím ti víc, nežli máš vůbec viny.
Neboť já, z žalobce náhle tvůj advokát,
shledávám smysl v tom, co spáchaly tvé smysly,
a jdu sám na sebe zas k soudu žalovat:
vždyť láska se záštím tak zmítají mou myslí,
že nemohu než vždy pomáhat nerozumně
sladkému lupiči, jenž hořce loupí u mě.

36

Je to tak, věř, my dva musíme být zas dva,
ač naše nedílná láska je pouze jedna;
a tak tu poskvrnu, jež na mně ulpěla,
ponese bez tebe už jen má hlava bédná.
Naše dvě lásky jsou jen jeden a týž cit,
i když nás v životě dělí tak mnoho strastí,
jež sice nemohou moc lásky oslabit,
ale přec kradou jí nejlepší chvíle slasti.
Proto se nebudu už nikdy k tobě znát,
aby můj žalný hřích nesnížil tvoji cenu;
a ty též nesmiš mne veřejně poctívát,
kdybys tu poctu měl ubírat svému jménu.
To ale nedělej; vždyť já tě proto chci,
že dokud jsi můj ty, je můj i kus tvé cti.

37

Tak jako sleduje otec, jenž zestaral,
mladistvé rozlety svých dětí potěšeně,
i já zle ochromen tím, jak mne osud štval,
nacházím útěchu v tvé věrnosti a ceně.
Vždyť ať už krása či bohatství, rod a um,
nebo jen něco z nich, nebo vše, nebo více
má v tobě po právu královský stan a dům,
já věrně roubuji svou lásku ke tvé snítce.
Už nejsem chromý a chudý a prezírán,
protože tento sen mi tolik pravdy dává,
že ve tvé hojnosti už ničím nestrádám
a že mi náleží dílem i tvoje sláva.
Co vidíš lepší, to ti chci z duše přát.
A že to přání mám, jsem šťasten desetkrát.

38

Jak si má vymýšlet má Múza, o čem psát,
dokud zde dýcháš ty a plníš svoje slova
svým sladkým obsahem, který je škoda dát
každému všednímu papíru opakovat?
Sám sobě poděkuj, jestliže budeš zřít
v mých verších cokoli hodného pozornosti:
kdo je tak němý, že nesvede hovořit
o tobě, když ho ty osvítiš výmluvností?
Desátou Múzou buď, desetkrát cennější
nežli těch devět, jež vzývají veršovníci;
a kdo se obrací na tebe ve verši,
tomu dej na věky psát verše věčně znící.
Je-li můj skromný zpěv vhod dnešní přísné době,
námaha patří mně, ale ta sláva tobě.

39

Jak mohu opěvat, můj drahý, se ctí tebe,
když ty sám nejsi nic nežli můj lepší díl?
Co mi to přinese, když budu slavit sebe?
A koho jiného bych v tobě oslavil?
Už proto musíme žít život odděleně
a naší lásce vzít příjmení nedílné,
abych ti mohl dát – tím, že se rozejdeme
všecko to, co zde je po právu jenom tvé.
Ach, jaké soužení bys bylo, odloučení,
kdyby tvé hořké dny nám sladce nedopřály
trávit čas v myšlenkách a v láskyplném snění,
jež naše myšlenky a čas tak sladce šálí,
a kdybys milého vždy nedělilo v dva:
v toho, kdo prchá, a v toho, kdo setrvá!

40

Má lásko, vezmi si mé lásky všechny již
a řekni, oč máš víc, nežli jsi dosud měl?
O žádnou skutečnou lásku, vždyť, lásko, víš,
že jsem ti předtím už dal všechno, co jsi chtěl.
Jestli snad kvůli mně mou lásku miluješ,
potom tě nebudu kárat, žes mně ji vzal;
buď ale pokárán, jestli jen z choutky chceš,
čím bys pak svévolně hned zase pohrdal.
Já ti však odpouštím, ty sladký zloději,
ač jsi mi uloupil poslední, co jsem měl,
třebaže bolí vždy – to láska dobře ví –
víc křivda od milých nežli zášť nepřátel.
Ty krásný hříšníku, na němž i zlo se skví,
třebas mne zab tím vším, jen buďme přáteli!

41

Ty milé poklesky, k nimž tě tvá volnost svádí,
když někdy na chvíli tvé srdce opustím,
sluší tvým půvabům a sluší tvému mládí,
vždyť pokušení jde za tebou jako stín.
Jsi něžný – a tak jsi předmětem mnohých snění,
jsi krásný – a tak jsi obléhán ze všech sil;
když žena zatouží, kdo narozený z ženy
jí příkře opustí, aniž se podrobil?
Proč ses však nevyhnul, ó běda, mému domu
a nepokáral včas bloudivou krásu svou,
která tě v mladistvém blouznění vede k tomu,
že rušíš dvojí slib věrnosti najednou:
ten její, tím že ji tvá krása odvádí,
a ten svůj, tím že mne tvá krása podvádí.

42

To, že je ona tvá, není vše, co mne mučí –
a věru, přáteli, měl jsem ji z duše rád.
Že ona tebe má, je bolest mnohem prudší,
ta ztráta bolela mne nejvíc ze všech ztrát.
Vy z lásky trapiči, a přec vám odpouštím!
Vždyť ji máš proto rád, že znáš mou lásku k ní,
a ona také mne jen z lásky týrá tím,
že – jenom kvůli mně – trpí tvé laskání.
Když tebe ztratím já, má drahá získává tím,
a když jsem ztratil ji, našels ji ty, jak víš.
Vy dva se najdete, já vás však oba ztratím,
oba dva na mne tím kladete těžký kříž.
Mám ale útěchu: ty a já jedno jsme!
Sladký klam: potom přec má rád zas jen mne!

43

Čím víc je přivírám, tím víc mé oči vidí –
vždyť hledí celý den na to, co nemá ceny;
když ale spím, tu v snách vidí jen tebe z lidí
a temně jasné jsou jasně v tmě obráceny.
Když dovede tvůj stín dát stínům tolik záře
a jasem zaplavil oči, jež přikryl sen,
jak by pak skutečná podoba tvojí tváře
musila rozjasnit svým světlem jasný den!
Ach, jak by blažené byly mé oči tím,
kdyby tě vídaly též za bílého dne,
když celou temnou noc už jen tvůj matný stín
s nich ani na chvílku ve spánku nesejde.
Všechny dny pro mne jsou noc, když tě nevidím,
a nocí jasný den, když tě v snách spatřit smím.

44

Kdybych byl z myšlenky a ne z masa a kosti,
co mohlo by se mi postavit do cesty?
Navzdory prostoru, přes všechny vzdálenosti
letěl bych z dalekých krajin vždy tam, kdes ty!
I kdybych třeba stál – od tebe odehnaný –
na konci světa sám, co na tom, povídám!
Myšlenka přeskočí země i oceány
a sotva pomyslí, kde chce být, už je tam!
Leč nejsem myšlenka – smrtící pomyslení –
abych se dával v let za tebou zas a zas!
Jsem jenom ze země a z vody uhnětený,
a proto musím štkám a čekat, co dá čas:
od těch dvou živilů bych se já nic nedočkal
krom proudů těžkých slz, jež značí jejich žal!

45

Druhé dva, očištný oheň a lehký vzduch,
jsou stále u tebe, kdekoli zůstávám;
první je touha má a druhý je můj duch –
a oba kmitají vždy znovu sem a tam.
Když tyto rychlejší dva prvky odejdou
ode mne ve vroucím poselství lásky k tobě,
můj život, složený ze všech čtyř, bez těch dvou
propadá zármutku a lží jako v hrobě.
A jeho složení se může obnovit,
teprve až se ti poslové vrátí zase
a po svém návratu od tebe mají klid
a mluví o tobě, tvém zdraví a tvé kráse.
Těším se z jejich zpráv, ale jen krátký čas –
a pak je pošlu zpět a jsem tu smutný zas.

46

Mé srdce a můj zrak jsou ve smrtelném boji,
jak se teď o tvoji podobu podělit;
můj zrak chce srdcí brát tu podobiznu tvoji –
a srdce očím zas chce právo na ni vzít.
Mé srdce žaluje, že tě má jenom v sobě,
v síni, kam nevníkl nikdo svým pohledem;
leč jeho protivník se vzpírá obžalobě
a tvrdí, že tvůj zjev spočívá pouze v něm.
Aby se rozhodla tato pře, ustavil se
soudní dvůr myšlenek, jež mají v srdci dům,
a jejich rozsudkem po právu stanovil se
podíl, jenž přísluší srdci a pohledům,
a to tak, že můj zrak má na tvůj vnějšek právo
a mému srdci se tvé srdce uvnitř dává.

47

Mé srdce a můj zrak sjednaly dohodu
a jeden druhému teď pomáhá a slouží:
když můj zrak hladoví po jednom pohledu
a srdce v lásce se od samých vzdechů ouží,
zahájí oči kvas s obrazem milého
a pozvou srdce též k těm hodům malovaným;
a jindy srdce zas zve zrak a hostí ho
myšlenkou na lásku a sladkým zadumáním:
tak, ať už v obraze nebo v mé lásce, jdeš –
i když jsi daleko – vždy se mnou v celé kráse;
dál než mé myšlenky přece jít nemůžeš,
a já jsem s nimi vždy a ony s tebou zase;
a jestli někdy spí, tvůj obraz budí v spěchu
mé srdce srdci a pohledům pro potěchu.

48

Co jsem se nastaral, když jsem měl odejet,
abych dal pod zámek i každou tretku v domě
a skryl ji v bezpečí před rukou zloděje
tak, aby zůstala k užitku jenom pro mě.
Ale ty, před kterým jsou tretkou i mé skvosty,
ty, moje útěcha a nyní moje starost,
ty, poklade pokladů a cíl mé horoucnosti,
zůstal jsi napospas každému, kdo jde krást.
Tebe jsem nezamkl v pražádné pokladnici
krom té, z níž odešels, ač tě tam cítím dál,
krom schránky, kterou je moje hrud' milující,
kam smíš a odkud smíš, kdykoli by sis přál.
Leč ani tam ně nic, bojím se, neuhlídá –
vždyť pro takový skvost se i ctnost na lup vydá!

49

Pro ten zlý okamžik – a může se to stát –
až spatřím, že ti jsou mé chyby na obtíž,
až jednou začne tvá láska s mou účtovat
z důvodů, o kterých jako já dobře víš,
pro ten zlý okamžik, až půjdeš cize dál
a slunce – oči tvé – mne sotva budou znát,
až láska odvrhne, o co jsi dříve stál,
a najde příčinu pro odměřený chlad,
pro ten zlý okamžik já mám už jistou zbraň
v pokorném poznání, že nejsem víc než dým;
sám proti sobě já zvedám svou vlastní dlaň –
zákon je při tobě a já jej obráním:
protože ty mi smíš kdykoli sbohem dát,
já však už nemám práv tvou lásku vymáhat.

50

Tak těžce trmácím se stále po cestách,
a přitom ani cíl, k němuž se plahočím,
mně nepřinese klid a já si říkám: „Ach,
co je mil mezi mnou a tebou, nejdražším!“
I mého koně již znavil můj věčný žal;
vleče se pod tíhou, kterou já v prsou mám,
jako by nebožák už pudem poznával,
že jedu od tebe – a proto nespěchám.
A nepobídne ho ani má ostruha,
kterou mu do slabin zaboří občas můj hněv;
odpoví po každé jen tím, že smutně ržá –
a to mne bolí hůř než jeho bok, samá krev:
při jeho ržání vždy pomyslím s bolestí,
že jedu od svého štěstí vstříc neštěstí.

51

A proto odpouští má láska mému koni
na cestě od tebe tu jeho toulavost.
Vždyť když tě opouštím, nač spěchat, co nás honí?
Dokud se nevracím, je na spěch času dost.
Ale co omluví pak toho ubožáka,
až se mi bude zdát pomalý každý let,
až bych i na vichru, až bych i s křídly ptáka
vždy ještě stál a štval ostruhou oře vpřed?
Potom už žádný kůň nepostačí mé touze,
a ona, zrozena z nejčistší lásky mé,
jak oheň bez těla dá se v let ržajíc dlouze;
mé herce láska však pro lásku promine:
že kdysi nechtěla od tebe ani jít,
já k tobě poletím a koně nechám být.

52

A tak jsem jako ten bohatec, který má
klíč k sladké pokladně, v níž skrývá svoje skvosty,
a který přesto ji jen zřídka otvírá,
nechteže otupit hrot vzácné blaženosti.
Vždyť pouze proto jsou svátky tak vzácné dny,
že jsou jen pořádku po roce rozloženy
a že jsou vsazeny jak drahé démanty
do řady kamenů daleko menší ceny.
A tak je pro mne čas, v němž jste vy, drahou skříní,
truhlicí na oděv, jež v sobě vězní šat
pro zvláštní okamžik zvláštního dobrodiní,
kdy mi zas ukáže svůj poklad nad poklad.
Ach, vaše cena je důvodem pro člověka
k jásání, když vás má, k doufání, když vás čeká.

53

Povězte, co jste zač, z čeho jste vytvořen,
že tisíc stínů se tajemně víže k vám?
Vždyť jenom jeden stín, jen jeden byl dán všem,
a vy jich vrháte milión, ač jste sám?
Popište podobu krásného Adonise
a hle, ten obraz je pouze váš matný stín;
přidejte Heleně všechno, čím krása skví se,
a jste to zase vy pod řeckým oděním.
Mluvte si o jaru a chvalte dobu zrání –
to první není nic než odlesk vašich krás,
to druhé vypadá jako dar z vašich dlaní,
a tak vždy najdeme pod každou krásou vás.
Vy máte na každé zevnější kráse podíl,
však stálý jako vy se nikdo nenarodil.

54

O co víc, příteli, přidává krásy kráse
ta sladká ozdoba, která je ve věrnosti!
Růže má krásný vzhled, však ještě hezčí zdá se
pro ten svůj sladký dech, jejž ve svém nitru hostí.
Drobný květ šípku se právě tak temně rdívá
jako nach na růžích, z nichž cítíš vůni stoupat,
též roste na trní a též se rozechvívá,
když mu dech léta chce roztrhnout plátky poupat.
To však je krása jen pro oči, a ta mine:
aniž kdo po ní sáh, žije a opadává,
až zajde beze stop. S růží je to však jiné –
ta právě ve smrti nejsladší vůni dává!
Až uvadnete vy, ó růže mladosti,
v mých verších zůstane trest' vaší stálosti.

55

Přetrvá mramory, přetrvá zlaté věže
a hrobky vladařů tento můj mocný rým:
zatímco s kamene čas písmo dávno smaže,
můj verš zde bud dál plápolat – a vy s ním.
Až sochy rozkotá běs válkou rozpoutaný
a sváry obrátí paláce v prach a rum,
má báseň, letopis na vaši paměť psaný,
bude dál vzdorovat meči a plamenům.
Půjďte pevně vstříc smrti a zapomnění,
jemuž vše propadá, a chvála vaší krásy
bude mít věčně stan v očích všech pokolení,
jež má nést tato zem po všechny příští časy.
tak až po soudný den, kdy z mrtvých vstaneme,
budete stále žít v čtenářích básně mé.

56

Ach, obnov svoji moc, lásko, ať neříkají,
že tvoje ostří je tupější než hlad,
který dne utichne, sotva se člověk nají,
a zítra začne se s touž silou ozývat.
I ty buď taková; ač jsi dnes nasytila
své oči hladové tak, že už skoro spí,
zítra se dívej zas a nezabíjej, milá,
prudký žár lásky svou trvalou vlažností.
Ať je ten smutný čas, kdy jsme se nevidali
tak jako oceán, dělící pobřeží,
na něž dva snoubenci den co den chodívali,
dokud se nesešli – šťastnější než kdy dřív.
Nebo jej pojmenuj zimou, vždy plnou strastí,
po níž se léto zdá třikrát tak vzácnou slastí.

57

Co mohu dělat já, váš rab, než zas a zas
čekat zde na chvíle, na dny, kdy něco chcete?
Já nemám, komu bych věnoval vzácný čas,
komu bych posloužil, než mi vy přikážete.
Já nesmím vyčítat těm věčným hodinám,
kdy pro vás nespouštím pohledy z ciferníku;
nemyslím na hořkost toho, jak budu sám.
Až dáte sbohem zas mně, svému služebníku.
Nesmím se žárlivě zabývat v duchu tím,
co asi děláte, kudy se procházíte;
já, smutný otrok, jen čekám a nemyslím
na nic než na štěstí těch, s nimiž právě dlíte.
Kdybyste učinil cokoli podle svého,
láska, ten věčný bloud, v tom nenajde nic zlého.

58

Chraň mě Bůh, jenž mi dal být vaším otrokem,
abych vám vyčítal čas vašich kratochvílí
nebo se v duchu ptal, kde jste byl celý den –
já, váš man, čekám jen, až máte volnou chvíli.
Ach, kéž smím trpět dál tu vaši svobodu,
jež je mým vězením tím, že nás vždycky vzdálí,
a kéž mám dosti sil nést rány osudu
a nevinit vás z křivd, které by se mi staly!
Chodte si kamkoliv, vždyť smíte zcela sám
s naprostou volností rozhodnout o svém čase;
čiňte si cokoliv, vždyť přísluší jen vám,
abyste vlastní hřích ze sebe sejmul zase.
Můj los je čekat vás, i když to krutě bolí,
ne honit od zábav, ať už jsou jakékoli.

59

Není-li vskutku nic nového na zemi,
bylo-li vskutku to, co je, už dříve všecko,
jaký klam, vymyšlet cokoli s bolestmi
a rodit po druhé už porozené děcko.
Ach, kéž bych se jen směl jedenkrát zahledět
do dějin o pět set slunečních cyklů zpátky
a spatřit vaši tvář v knize z těch dávných let,
kdy člověk myšlenku po prvé vtělil v řádky!
Potom bych uviděl, co tehdy dokázal
říci ten starý svět o vaší kráse, milý –
zda jsme se zlepšili, nebo zda on byl dál,
anebo jestli v tom věky nic nezměnily.
Ach, já mám jistotu, že pěvci dávných časů
slavili s úžasem daleko menší krásu.

60

Jak vlna za vlnou, jež k břehům v dálce plyne,
jdou naše minuty vstříc konci – děsný let!
Za ty, jež minuly, se hrnou stále jiné
a všechny řítí se ve věčném spěchu vpřed:
jednou se narodíš a spatříš světlo světa,
lopotně dozríváš – a ani's nedozrál
a už ti hrozí pád, tvou slávu zlomí léta
a Čas ti uloupí vše, co ti kdysi dal.
Čas protkne jako meč kvetoucí snítku mládí
a hlodá na všem, co urodí zemský sad,
i krásy vyhloubí do čela vrásky kradí
a jeho kose nic nemůže odolat.
Jen můj verš odolá – a navzdor zpívá dál
pro věky budoucí na tebe chválu chval.

61

Chceš to ty, aby mi celou noc v očích stál
tvůj obraz, i když mne víčka už tolik pálí?
Chceš to ty, abych tu zas a zas procítal
kvůli všem přeludům, které mne sebou šálí?
Tak mluv, je to tvůj duch, kterého vysíláš
z takové dálky až sem za mnou na výzvědy?
Je to tvá žárlivost, pro kterou vyzvídáš,
co v sobě ukrývám za nízkosti a bědy?
Ach ne, tak veliký přec není ten tvůj cit:
má láska otvírá mé oči v noční době,
má věrná lásky vždy ruší můj noční klid,
ta to chce, abych stál na stráži kvůli tobě!
A tak tu stojím stráž a ty též někde bdíš –
ode mne daleko, o to však jiným blíž.

62

Hřích sebelásky se zmocnil mých pohledů
mé celé duše a každé mé částičky;
a léku na ten hřích, léku už nenajdu,
tak mi ta posedlost v duši tkví.
Má tvář mi připadá nejhezčí na zemi,
a můj vzrůst nejlepší, a má ctnost nejvyšší,
a mám-li ocenit sám sebe, zdá se mi,
že moje hodnota vše stokrát převyší!
Když ale v zrcadle vidím svou tvář, ten vrak,
věkem už zežloutlou, zrytou a ztrhanou,
čtu tu svou marnivou lásku zas naopak;
tak sebe milovat bylo by pohanou!
To tebe, ty mé já, jsem slavil pod svou tvář
a tvými půvaby nalíčil svoje stáří!

63

Pro tu zlou chvíli, až surová ruka Času
rozdrtí milého, jako teď drtí mne,
až roky vyschne krev, až jeho něžnou krásu
splet' vrásek přikryje a jitro jeho dne
začne se naklánět k propasti věčné noci,
až začnou mizeti a jednou zmizí již
poklady, které má jako král nyní v moci,
až z jeho jara už na něm nic nespatriš,
pro tu zlou chvíli já jsem obrněný zcela
a krutá dýka dnů a všeničící věk,
i kdyby vyrvaly milému život z těla,
jeho tvář nemohou vzít z lidských vzpomínek:
v těch řádcích, jež jsem psal a jež tu budou žít,
bude se milý vždy kvetoucí krásou skvíť.

64

A když jsem viděl Čas ukrutnou rukou rvát
pýchu a nádheru těch dávno zašlých dob,
když vidím věčný kov v otroctví lidských vád
a věže mocné kdys propadlé jako hrob,
a když jsem viděl, jak oceán hltavý
zalévá pevniny a trhá každou hráz,
a jak se jinde z vod noří zas ostrovy,
jak roste ztrátou zisk a ziskem ztráta zas,
ach, když jsem uviděl to kolo věčných změn
a ten let všeho, všech, k zániku blíž a blíž,
nad těmi troskami stanul jsem zamyšlen:
až přijde, lásko, čas, i ty mne opustíš.
Smrtící myšlenka; a co mi zbývá jiné
krom pláče a úzkosti, že co mám, brzy mine.

65

Vše, kámen, kov i zem a nekonečnost moří,
propadá zkáza a zániku – celý svět.

A jak má bojovat s tou rozběsněnou bouří
krása, jež sotva má síly co vonný květ?

Ach, jak má odolat léto, jež dýchá medem,
strašnému náporu obléhajících dnů,
když tu spoušť Času zde zastavit nedovedem
branami z ocele a valy z balvanů?

Ó hrozné pomyslet! A běda, kde se skryje
před rakví, jíž je Čas, ten největší skvost Času?

Ty kroky prchavé – kdo pevný zachytí je,
kdo Času zakáže poplenit každou krásu?

Ach, nikdo, nic, jen jeden zázrak snad:
že láska bude z mých časných slov věčně plát.

66

Znaven, ach znaven vším, já volám smrt a klid;

když vidím zásluhy rodit se na žebrači,
a bédnou nicotnost zas v nádheře se skvít,
a víru nejčistší zrazenou v hořkém pláči,
a zlatý vavřín poct na hlavách nehodných,
a dívčí něhu, čest, servanou v okamžiku,
a dokonalost pak, budící už jen smích,
a vládu ze zchromlých pařátech panovníků,

a jazyk umění vrchností zmrzačený,
a blbost, doktorský radící rozumu,
a přímost, zvanou dnes hloupostí bez vší ceny,
a Dobro, dojaté a otročící Zlu –
tím vším, ach, unaven, já zemřel bych už rád,
kdybych tím nemusel i lásce sbohem dát.

67

Ach, proč má uprostřed náказы tady žít
a zdobit bezbožnost svou vzácnou přítomností?
Pročpak má z něho hřích vždy tolik výhod mít
a přikrašlovat se dále jeho společností?
Proč mají obrazy jeho vzhled falšovat
a loupit mrtvý zjev na jeho živé tváři?
Proč se má ubohá krása vždy znovu ptát
po růži ze stínu, když v něm ta pravá září?
Proč má žít teď, když je Příroda žebrákem
a nemá ani krev, která se v žilách rdívá?
Vždyť už jí nezbývá nic než to, co je v něm:
ač pyšná na mnohé, teď je jen z něho živa.
Jeho si schovává jako vzor pokladů,
jež měla za dávných a mnohem lepších dnů.

68

A tak je jeho tvář vzorem těch zašlých časů,
kdy krása žila a zmírala jako dnes květ,
než lidé začali nosit tu dnešní krásu,
která smí z živých čel šálit svou falší svět,
nežli se začaly z hlav mrtvých ostříhávat
vrkoče ze zlata, jež patří do hrobu,
aby je nosila poznovu nová hlava –
než měl z krás mrtvého živý svou ozdobu.
V něm vidí člověk zas tu dávnou svatou chvíli,
ty doby bez příkras, prosté a pravdivé,
jež cizí zelení své léto nekrášlily,
jež starým nebraly nový šat krásy své;
jeho zde Příroda jako vzor uchovala,
aby v něm řekla Lži, zač kdysi krása stála.

69

Na tom, co z tebe zde vidí svět, není vady,
kterou by mohlo chtít snad srdce zlepšovat;
to přece říkají všechny rty z duše rády,
to ani nepřítel nemůže neuznat.

Tak se tvůj vnějšek skví korunou vnější chvály;
jenomže tytéž rty, jež tě tak vynesly,
pojednou do svých chval nový tón přimíchaly,
protože pronikly hloub, než kdy oči šly.

Nahlíží do krásy tam uvnitř ve tvém středu
a podle činů tvých soudí i o duši;
a jejich myšlenky – na rozdíl od pohledu –
dávají skoupě tvé růži puch lopusí.

Proč však je v neshodě tvůj dech s tvým pohledem?
Nejspíš to bude tím, že se teď dáváš všem.

70

Že se ti vyčítá, to tvoje vada není,
protože krása je vždy terčem pomluvy;
něhu vždy provází ozdoba podezření,
vrána vždy krouží tam, kde se vzduch nejvíc skví.

Pomluvy, pokud jsi dobrý, jen dotvrzují,
oč víc máš ceny, ty, jemuž se dvoří svět;
vždyť červ má nejsladší poupata nejraději –
a ty jsi nejčistší neposkvrněný květ.

Prošel jsi úklady, jež v sobě mládí mělo –
buď se tě nedotkly, nebo's je překonal;
všecko to chválení však dosud neumělo
dát pouta závisti, jež chodí volně dál.

Neležet na tobě to podezření zla,
byla by království všech srdcí jenom tvá.

71

Až pro mne přijde smrt, nenaříkejte dýl,
než pokud budete poslouchat chrapot hran,
jak ohlašují všem, že jsem již opustil
ten bídný svět a mám u bídných červů stan.
Ne, nevzpomínejte při čtení těchto vět
na toho, kdo je psal: mám vás rád natolik,
že vám chci z myšlenek radš navždy vymizet,
než aby vzpomínka na mne vás stála vzlyk.
A jestli spatříte jedenkrát tato slova –
to ze mne bude už možná jen prach a zem –
ani mé jméno pak nevyslovujte znova
a nechte skončit svou lásku s mým životem:
aby se moudrý svět nedíval na váš žal
a pak se vám i mně, mrtvému nevysmál.

72

Aby vás jednou svět nenutil vyprávět,
čím jsem si zasloužil, že jste mne míval rád,
až umřu, miláčku, zapomeňte hned,
vždyť ve mně není nic, oč by moh někdo stát;
ledaže byste vy zbožnou lži udělal
pro mne víc než já svou zásluhou nakonec
a na mne mrtvého navěšel více chval,
než by mi přiznala pravda, ten lakomec.
Aby váš věrný cit neměli za faleš,
až byste kvůli mně chtěl o mně šířit klam,
necht' s mými ostatky pohřbí mé jméno též,
aby už nežilo k hanbě mně ani vám.
Neboť já cítím stud, že nedovedu víc,
a vy se styďte též, že máte rád mne – nic!

73

Ve mně už začíná, vidíš, ten smutný čas,
kdy žloutnou stromy a poslední lístek visí
v houštině haluzí, v nichž sviští drsný mráz,
v tom kůru zříceném, kde pěli ptáci kdysi.
Ve mně už vidíš jen den, jehož slabý svit
na nebi k západu pomalu dohasíná,
nežli ho přijde noc docela vyhasit
a sevřít jako smrt všechno v tmách svého klína.
Ve mně už spatříš jen poslední plamen žhnout
na chladných oharcích, jež z jeho mládí zbyly,
tak jako na loži, kde musí vydechnout,
už stráven tím, co dřív živilo jeho síly.
To všechno vidíš a přesto dál miluješ,
láskou vždy prudší to, co ztratíš v brzku též.

74

Neměj však obavy: až přijde rozkaz jít –
a bez odkladu – tam, kam musí každý v krátku,
kus mého života bude dál tady žít
v těch řádcích, které ti ponechám na památku.
Až si v nich budeš číst, potom tvé oči spatří,
a tobě připadne můj duch, ten lepší díl.
Tak ztratíš jenom to, co červům náleželo,
bědný lup, který ti srp smrti na mně vzal,
rmut a kal, který tu nechá mé mrtvé tělo,
přesprlíš ohavný, abys naň vzpomínal.
Cenu má jenom to, co bylo uvnitř v těle,
a to ti zůstane na věky věků celé.

75

Jste pro mé myšlenky jako chléb pro život
a jako sladký čas dešťů pro zprahlou zem;
kvůli vám zmítám se ve víru nejistot
jako boháč-lakomec nad skrytým pokladem.
Chvíli jsem naplněn hrdostí, že vás mám,
chvíli mne jímá strach z loupežné ruky let;
jednou bych nejraděj byl s vámi stále sám,
jindy chci, aby mé štěstí znal celý svět.
Někdy jsem hleděním na vás už zcela zpít –
a jindy žízní mru pro pohled jediný;
jinou slast nemám a netoužím ani mít
kromě té, kterou mi můžete dát jen vy!
Tak denně hladovím a denně hody mám:
Hned tonu v nadbytku a hned je vše to tam!

76

Proč jsou mé verše tak chudé na novou krásu,
pročpak jim chybí vzruch a stále nový dech?
Pročpak se nepídím – abych šel s duchem času
po nových způsobech a zvláštních obrazech?
Proč píšu o jednom jediném stále znova
a dávám myšlenkám týž dávno známý šat,
takže je patrné z každého mého slova,
od koho pochází a kdo je mohl psát?
Ó vězte, že já vždy píšu jen o vás, sladký,
a vy a láska jste můj námět dál a dál;
umím jen ze starých slov skládat nové řádky
a dávat poznovu, co jsem již dávno dal.
Slova mé lásky jsou jak slunko na nebi,
každý den staré a přece zas nové vždy.

77

Zrcadlo poví ti, jak tvoje krása prchá,
hodiny řeknou ti, jak mizí tvoje dny;
ty prázdné listy jsou pro pečeť tvého ducha
a tato knížka ti přinese poznání.
Až spatříš v zrcadle své vrásky nepokryté,
vzpomeneš na hroby, zející v trávníku;
hodiny, míjivé jako stín, přesvědčí tě
o tom, jak zrádně se čas plíží k zániku.
Proto svěř vše, co si nemůžeš pamatovat,
těm čistým stránkám zde a jednou uhlídáš:
budou tvé myšlenky, tvé děti, věrně chovat,
abys v nich poznovu poznal svou dávnou tvář.
A čím se častěji té práci věnuješ,
tím víc tím získám ty – a tato kniha též.

78

Tolikrát vzýval jsem tě jako Múzu, milý,
a tys mi při psaní tak dobře pomáhal,
že také ostatní to po mně učinili
a pod tvou ochranou teď píší verše dál.
Tvůj zrak, jenž naučil němého zpívat světu
a těžkou neznalost lehounce v let se dát,
přidal těm zkušeným jen další pera k vzletu
a kráse dvojnásob tak velký majestát.
Ale tvou největší pýchou buď moje psaní,
ten můj verš, který vždy jedině z tebe rost:
u jiných zlepšíš jen sloh jejich veršování
a svými krásami okrášlíš učenost,
u mého umění však tvoříš jádro všeho
a zdvíháš hlupáka na výši učeného.

79

Dokud jsem o pomoc tě prosil jenom já,
tvá krása krášlila všechna jen moje rýmy;
teď však můj zvučný verš hyne a upadá,
má Múza, nemocná uhýbá před jinými.
Já vím, má lásko, vím, že o tobě by měl
daleko vzácnější básník psát ve své práci;
však to, co o tobě tvůj pěvec vymyslel,
to ti jen uloupil – a nyní ti to splácí.
Zdobě tě ctností – a přitom to slovo vzal
ze tvého chování; připisuje ti krásu –
a přitom našel ji v tvé tváři: z jeho chval
nezáří nic než to, co září ve tvém jasu.
Proto mu neděkuje za jeho veršičky:
vždyť je to jeho dluh, jež i tak platíš ty.

80

Ach, ztrácím odvahu, když píšu o vás, milý,
a přitom vím, že vás lepší duch opěvá
a vkládá do svých chval veškeré svoje síly,
aby mne umlčel, když vás chci chválit já!
Leč vaše zásluhy, širé jak mořské pláně,
ty nesou vznešené i prosté plachty v dál,
a proto se můj člun též odvažuje na ně,
ač vím, že jeho loď bych nikdy nedohnal.
Mne by bez vašeho přispění spolkla voda,
on pluje po vašich hlubinách směle sám;
kdybych já ztroskotal, nestala by se škoda,
zatímco jeho loď se skví jak drahokam.
Bída je, jestli on dopluje a já zhynu,
že na mé zkáze má jen moje láska vinu!

81

Snad já vám budu psát náhrobní nápis jednou,
snad vy žít budete a mne už pojme hrob;
na vás však vzpomínky zde nikdy nevyblednou,
zatímco já se, žel, propadnu beze stop.
Vy, vaše jméno zde bude žít věčnou slávou,
já, jednou pochován, zemřu pro paměť všech;
mně může země dát jen rov zarostlý trávou,
pro vás je připraven stan v lidských pohledech.
Váš pomník je můj verš, jež budou pročitati
oči těch, kteří jsou přikryti dosud tmou,
a tak vám jazyky budoucích život vrátí,
až ti, co dýchají, už dýchat nebudou.
Jen vy – mou zásluhou – budete dýchat dál
ústy, jež vysloví, co jsem já o vás psal.

82

Ach, ano, uznávám, že nejsi muž mé Múzy,
a proto můžeš číst – a nebude to hřích –
vše, co ti věnují a co ti píší druzí
o tváři, světící každý list jejich knih.
Ty jsi tak veliký jak v moudrosti, tak v kráse,
že já, jak vidíš sám, nemám dost slov a chval;
a z toho důvodu jsi nucen hledat zase
novější odlitek v čase, jenž dospěl dál.
Jen hledej, láska má; i kdyby ten či ten
vymyslel sebevíc chval na tvou oslavu,
tvá pravá podoba pravdivě září jen
z pravdivě prostých slov mých pravdomluvných rtů.
Ty hrubé barvičky jiných se hodí spíš
pro tváře bez krve, ty je mít nemusíš!

83

Nikdy jsem neviděl, že vy se líčíte,
a tak jsem vaši tvář nelíčil ani já;
myslil jsem, věřil jsem, že vy se tyčíte
nad plané pochvaly, ty dluhy básníka.
Proto jsem klidně spal a o vás nemluvil,
abyste ukázal vy sám svou bytostí,
co perům dnešních dob vždy ještě chybí sil,
když mají hovořit se ctí o vaší cti.
Vy ale máte mi za zlé to mlčení,
ač je to spíš má ctnost, že stojím beze slov;
když mlčím, uškodím kráse míň než ti,
kteří jí chtějí dát život – a dají rov.
Vy máte v jediném oku víc života
než vaši básníci v svých chválách oba dva!

84

Kdo může říci víc – byť říkal sebevíce –
nežli ta chvála chval, že jen vy jste vy sám?
Ve kterých stěnách je ukryta pokladnice,
v níž roste drahokam, jenž se smí rovnat vám?
Jen pero nanejvýš chudé a plné nouze
neumí tak či tak svůj námět oslavit;
ale kdo začne psát o vás, ten řekne pouze,
že vy jste vy, a dá už tím svým slovům třpyt.
Stačí, když opíše to, co je ve vás psáno,
aniž ten jasný tvar přírody porušil,
a už ta kopie proslaví jeho jméno
a všude budou mít v obdivu jeho styl.
Při všech těch přednostech vám jenom jedno schází:
jste hrdý na chválu, jež vaše chvály kazí.

85

Má Múzu utichla v způsobném mlčení,
zatímco ostatní honosné chvály dál
zvěčňují vaši tvář zlatými písmeny
a verši, které sám sbor všech Múz vykoval.
Jiný má mnoho slov, já mnoho myšlenek,
leč jak ten kostelník bez škol umím zmámen
na každý chvalozpěv, jež krásnou formou řek
schopnější duch než já, křičet jen samé „Amen!“
Na každou chválu vás já říkám: „Je to tak!“
a i k té největší vždy ještě přidám –
i když jen v myšlenkách, které jsou přesto však,
ač v slovech poslední, vždy první v lásce k vám.
Jiný si važte zde pro zvučnost jejich strof;
mne pro mé myšlenky, jež mluví beze slov.

86

Byl to snad jeho verš, plující v plné slávě
jako loď za vzácným pokladem, jímž jste vy,
kdo mi mé dozrálé myšlenky pohřbil v hlavě,
a tak jim zchystal hrob v lůně, kde vyrostly?
Byl to snad jeho stín, jež stíny naučily
nadhledsky krásně psát, kdo mi tak zmrazil krev?
Ach ne, ne, ani on, ani ty noční síly,
k nimž chodí o pomoc, nezalekly můj zpěv.
Ani on, ani ten dobrých duch domácnosti,
který ho za noci šálí svým mámením,
se nesmí vítězně chlubit mou zamlklostí –
já nebyl nemocný strachy a kvůli nim!
Že však jste sebou jen jeho verš naplnil,
nezbylo pro můj nic – a tak už nemá sil!

87

Sbohem, jsi přespříliš drahý, abych tě měl,
a potom, teď už znáš cenu své vlastní cti;
to dovoluje ti kdykoli, abys šel,
má práva na tebe pozbyla platnosti.
Což jsem tě jinak měl než jak krásný dar,
ježž jsi mi bez zásluh věnoval jen ty sám?
Ne, ve mně nenajdeš, proč ses mi daroval –
a tak je konec už mým dávným výsadám!
Dával ses, neznaje velikost vlastní ceny,
a viděls dávaje jiného ve mně snad.
Tož, já ten vzácný dar, omylem udělený,
zas vrátím, abys jej lepšímu mohl dát.
Tak jsem tě, drahý, měl, jako se mívá sen:
králem jsem ve snu byl – a co jsem, probuzen?

88

Až jednou začneš mé zásluhy zlehčovat
a shlížet na mne jen očima pohrdání,
já budu při tobě sám proti sobě stát
a hájit tvoji ctnost, ač klameš bez ustání.
A že své slabosti sám ze všech nejlíp znám,
já na tvou ochranu pak podám věrnou zprávu
o všech těch nízkostech, jež v sobě ukrývám –
a tak, až ztratíš mne, sám získáš jenom slávu.
Já však tím získám též: vždyť přece mířím vším,
každou svou milostnou myšlenkou jenom k tobě,
a jestliže z těch křivd, jež si sám způsobím,
můžeš mít užitek, mám ho já dvojnásobně.
Já tě tak miluji, tak jsem ti odevzdán,
že pro tvé dobro chci nést všecko zlo jen sám.

89

Tvrd', žes mne opustil pro některou z mých vad,
a já se podrobím a začnu sám se hanit;
rci, že jsem kulhavý, a začnu napadat
a nebudu se dál proti tvým výtkám bránit.
Ty ani zpola mne, nejdražší, nemůžeš
tak znectít v úsilí dát lepší vzhled své změně,
jako se znectím sám; a že už vím, co chceš,
udusím ten náš vztah, odejdu odcizeně,
vyhnu se navždycky tvým cestám a mé rty
už nikdy neřeknou tvé milované jméno,
aby snad při zmínce o našem přátelství
nebylo ještě mnou, hříšníkem, znesvěceno.
Budu se za tebe bít proti sobě vždy:
jak mohu milovat, co nenávidíš ty?

90

Tož chceš-li, nenávid' mě, teď je k tomu čas,
teď, když se proti mně postavil celý svět,
spolči se se zlobou osudu, znič mne, sraz,
a neodkládej to pro příští příval béd;
ach, nestůj v záloze, až bude poražen
žal, ježž má srdce teď a jemuž prchá již,
po noci s vichřicí nedávej v dešti den
a zasad' najednou úder, ježž zamýšlíš.
Chceš-li mne opustit, pak neotálej s tím,
až si ty trpkosti, jež mám dnes, odbudu,
ale přijď útokem: alespoň okusím
nejdřív tu nejhorší ze všech ran osudu.
A všechno, co se mi dnes utrpením zdálo,
bude mi připadat, až ztratím tebe, málo.

91

Někdo se honosí svým jménem po předcích,
někdo svým bohatstvím či tím, co dokázal,
někdo zas obleky, i když v nich budí smích,
někdo má klusáky, někdo psy a tak dál!
Jsou různé povahy a různé záliby
a každý nachází potěchu jen v té své;
mně se však žádná z těch libůstek nelíbí,
což nemám všechny ty radosti v jediné?
Tvá láska pro mne je víc nežli cokoli,
rod, jméno, bohatství, nákladně šitý šat,
statečnost, dovednost, koně, psi, sokoli:
když tě jednou mám, mohu se chloubě všech lidí smát!
Bída je jenom v tom, že mi to můžeš vzít
a bídu bez konce na mne tím uvalit.

92

I kdybys chtěl mne ty potají opustit,
já tě mám do konce života jistého;
a život nebude trvat dýl než tvůj cit,
protože nemohu žít a být bez něho.
Proč bych se tedy bál nějakých velkých běd,
když už ta nejmenší skoncuje moje dny;
mně byl dán lepší los, to vidím teprv teď,
nežli být odkázán jen na tvé rozmary.
Můj život stojí a padá s tvým přátelstvím,
proto mne nemůže tvá nestálost už rvát.
Ach, jakou výsadu já nešťastný našel tím:
pro tebe v lásce žít, pro tebe umírat.
Ale co krásného na světě nemá stín?
Co když mne podvádí, a já to netuším?

93

Tak tedy budu dál jak oklamáný muž
věřit tvé věrnosti a tvoje drahá tvář
bude mi drahá dál, i když je jiná už –
vždyť ač jsi zraky zde, srdcem mi unikáš.
Neboť tvé pohledy neznají nenávist,
a tak já nemohu ani tvou změnu znát;
u mnohých lidí se z tváře dá všecko číst,
už z vrásek poznáváš, kolik je v srdci zrad;
u tvého stvoření však nebe určilo,
že jenom lásku vždy ve tváři budeš mít;
i kdyby cokoli tvé srdce mučilo,
tvůj pohled bude jen o slasti hovořit.
Evino jablko roste z tvé spanilosti,
není-li ve shodě tvůj vzhled s tvou sladkou ctností.

94

Kdo má moc ublížit, a přesto se jí vzdává,
kdo nikdy nedělá, co stále hrozí v něm,
kdo zmítá jinými a sám vždy odolává
jak skála, nehybný, chladný, všem svůdnostem,
jen ten má právo být dědicem všech krás nebe
a hospodařit zde s poklady přírody,
jen ten je pánem a vlastníkem sama sebe –
ostatní nejsou než správci své podoby!
Každíčká květinka léta je létu milá,
i když jen pro sebe žije a umírá;
jakmile však ten květ nákaza zachvátila,
i sprosté lopuší víc ceny pro ně má.
Čin může nejsladší věc zvrátit v nejhrubší;
hniјící lilie čpí hůře než lopuší.

95

Jak umíš učinit milou a líbeznou
tu hanbu, jež jak červ na růži ze zahrady
zle třísní kvetoucí jméno, jímž tebe zvou!
A v jakou sladkou ctnost ukrýváš svoje zrady!
I ten, kdo hovoří o tom, jak trávíš dni,
a lehkovážně se dotkne tvé nestálosti,
třebas tě pokáral, je to zas chválení;
sotva tě jmenuje, už tě všech výtek zproští!
Ach, jaký palác se dostal těm neřestím,
které si našly dům v tobě, můj znejmilejší,
kde závoj krásy vždy přikryje každý stín
a kde je pro pohled všecko hned líbeznější.
Važ si té výsady, ty moje drahé srdce:
i nejostřejší nůž se ztupí v špatné ruce!

96

Jeden má za chybu tvé mládí a tvůj vzlet,
druhý má za přednost tvůj věk s tvou dychtivostí;
ale ať tak či tak, má tě rád celý svět –
ty umíš proměnit i svoje chyby v ctnosti.
Tak jako zahoří i škvár jak vzácný skvost,
když jej má na prstě královna v trůnním hávu,
i tvoje omyly, jichž věru nejsi prost,
se mění v pravdu a přinášejí ti slávu.
Ach, kolik jehňat by krutý vlk zničil lstí,
kdyby se v beránka směl změnit potměšile,
a kolik ctitelů bys svedl na scestí,
kdybys chtěl použít své moci v plné síle.
To ale nedělej; vždyť já tě proto chci,
že dokud jsi můj ty, je můj i kus tvé cti.

97

Jak dlouhý zimní čas bylo mé odloučení
od tebe, radosti prchajícího roku.
Co mrazu zkusil jsem, co noci bez rozdělení
v tom pustém prosinci na každém, každém kroku.
A přec byl tenkrát čas, kdy slavně táhne krajem
po létě podzimek a jeho náruč zralá
je těžká po plodech, počatých mladým májem,
jako klín ženy, jež manželka pochvalovala.
Ale já viděl v tom bohatém zrání světa
jen plody bez otce, naděje sirotkovy;
vždyť jenom na tebe čekají krásy léta,
a nejsi-li zde ty, mlčí i ptáci v křoví.
A pokud zpívají, tak teskně zní ten hlas,
že i list pobledne, jako by šel už mráz.

98

Daleko od vás jsem byl v oněch jarních dnech,
kdy duben pyšnil se svým pestrým oděním
a všemu na světě zas nové mládí vdech,
takže i Saturnus se smál a tančil s ním.
Však ani ptačí zpěv, ani ten sladký květ
vždy jinak zbarvený a jinak vonící
Mne tenkrát nepřiměl o létě vyprávět
a z lůna jara si natrhat kytici;
nesál jsem s úžasem nad krásou lilií,
nechválil temný nach, kterým se růže rdí,
Vždyť jejich jas a tvar jsou jenom kopií,
kreslenou podle vás, pravzoru přírody.
Já, od vás daleko, se cítil prostřed zimy
a jen jak se stínem vašich krás hrál si s nimi.

99

Raný květ fialky já vyplísnil jsem přísně:
„ Ty sladký zloději, kdes vzal ten vonný dech,
ne-li mé lásce z úst? A purpur, jenž se pyšně
rozlévá na těch tvých měkkých a hebkých rtech,
sis v modři jeho žil obarvil bezostyšně!“
Lilii káral jsem, že okradla tvé dlaně,
majorán s poupaty, že oloupil tvůj vlas;
a růže na trní se chvěly ulekaně,
ta hanbou nachová, ta hrůzou bílá zas:
třetí, jež nebyla červená ani bílá
a kradla od obou, loupila u tvé vůně:
ji na smrt užívá mstivý červ v jejím lůně.
Tisíce květů jsem viděl, leč plátky všech
u tebe ukradly buď barvu nebo dech.

100

Kdepak jsi, Múzo, že takový dlouhý čas
nemluvíš o tom, co dává ti všechnu sílu?
Nemrháš ty svůj žár a nekalíš svůj jas
v bezcenných písničkách a v nedůstojném dílu?
Vrať se, ty nedbalá, a nahraď nastokrát
v důstojných slokách čas tak bídě promrhaný:
a zpívej pro toho, kdo má tvou píseň rád
a dává podobu i obsah tvému psaní.
Vstaň, líná, pohlédni mé lásce do tváří,
zdali už rozryl Čas vráskami její krásu:
a jestli ano, slož satiru na stáří,
ať je všem pro posměch to pustošení Času.
Oslav mou lásku dřív, než ji Čas navždy skosí:
jenom tak předstihneš zlý úder jeho kosalce.

101

Čímpak chceš odčinit, ó Múzo zlenivělá,
to, že už nepíšeš o krásné věrnosti?
Vždyť věrnost s krásou vždy na milém závisela,
zrovna tak jako ty – a právě to tě ctí!
Mluv, Múzo! Nebo snad chceš na to odpovídat:
„K čemu je věrnosti barva, když má své dost?
A kráse lícidlo, jež jí má věrnost přidat?
Což není pravá ctnost i bez všech příkras ctnost?
Chceš mlčet, protože jí není třeba chvály?
To není omluvou: na tobě závisí,
přečká-li zlatý hrob, kam by ho pochovali,
a dočká-li se chval věků, jež dosud spí.
A proto, Múzo, piš! A já tě naučím,
jak ho zde uchovat tak, jak jej nyní zřím!

102

Má láska zpevnila, i když snad slabší zdá se:
mých citů není miň, i když jsou méně znát:
já s láskou nekupčím, abych o její kráse
tak jako prodavač hovořil napořád.
To byl náš mladý vztah teprve ve svém máji,
když jsem jej slavíval svou písni den co den:
vždyť slavík také vždy zpívá jen z jara a v háji,
a když dny dozrají, utichne jeho sten.
Ne že by letní dny byly snad méně milé
než čas, kdy konejšil svým teskným zpěvem noc:
teď ale hlaholí každý keř rozmařile
a slast, jež zevšední, ztratí svou slastnou moc.
A proto i já vždy jako on zmlkám časem,
abych vás neznavil svým zpívajícím hlasem.

103

Ach, co to rodí jen má Múza za bědnost,
ač měla na čem se ukázat v plném jasu!
Vždyť její námět má víc ceny, všeho prost,
než když mé pochvaly ověsí jeho krásu!
Ó nevyčítejte, že neumím psát líp!
Přistupte k zrcadlu a uvidíte, sladký,
tvář, na niž nestačí mé péro a můj vtip
a jež vždy oslepí, vždy zahanbí mé řádky.
Což není vlastně hřích snažit se zlepšovat
a tím jen kazit věc dobrou už samu v sobě?
Vždyť moje veršičky chtějí jen jedno – psát
a zpívat o vašich přednostech v každé době!
Však víc, a mnohem víc než můj verš, který čtete,
vám poví zrcadlo, do něhož nahlédnete.

104

Ne, pro mne, drahý můj, vy nebudete starý,
Jste stále krásný tak, jak jsem vás kdysi zhléd.
Tři žluté podzimy se vystřídaly s jary,
tři zimy viděl jsem setřásat pýchu let –
zelené lsití z hlav stromů v tom běhu dnů,
tři vonné dubny jsem po sobě viděl již
hynout a uvadat v červenovém úpalu
od těch dob, co vás znám a vy jste stále týž!
A přec, ach, krása vždy jak ručka na orloji
krokem, jež nevidíš, uniká víc a víc.
A vaše něha též, ač se všem zdá, že stojí,
mizí a uplývá, mé oči klamajíc.
Strašlivá myšlenka! Ó věku příští, slyš:
máj krásy zahyne, dřív než se narodíš!

105

Neříkejte, že má láska je modlářství,
netvrďte, že je mou modlou tvář miláčkova,
i když mé písně a pochvaly hovoří
vždy jenom k jednomu, o jednom vždy a znovu.
Milý je laskavý dneska – a zítra zas –
v takové zázračné míře je ve všem stálý –
a proto i můj verš má stálost jak ta hráz, netouží po změně a
jenom jedno chválí.

„Laskavý, věrný, ctný“ je vše, co opěvám,
„laskavý, věrný, ctný“ zde obměňuji stále:
a celé umění jen do těch obměn dám –
tři věci v jediné, jaký to námět k chvále!
Laskavost, věrnost, ctnost zde často samy žily,
v jednom se dosud však nikdy tak nespojily.

106

Když v dávných kronikách s listy už zežloutlými
čítávám popisy těch starobylých reků
a krásu kráslicí ty staré sladké rýmy
ve chvále mrtvých dam a knížat zašlých věků,
vidím v těch oslavách největších skvostů krásy,
těch sladkých dlaní, rtů, očí a jasných tváří,
jak onen starý brk chtěl pro budoucí časy
vyjádřit právě tu krásu, jež z vás teď září.
Ty všecky chvály však jsou jenom předpovědi
věku, v němž žijeme, a předvídají vás:
že však jen tušily, co nyní všichni vědí,
nemohly postačit k slavení vašich krás.
My zas, kdo můžeme vás vidět neustále,
máme zrak k úžasu, ale ne slova k chvále.

107

Ani mé obavy, ani ty předpovědi
širého světa, jenž o příštích věcech sní,
nemohou určit čas mé lásky, na niž hledí
jak na věc propadlou jistému zničení.
Už přešlo zatmění, jež stihlo zemskou lunu,
a chmurní věštci se smějí svým předzvěstím,
co bylo nejisté, ční jistě na svém trůnu,
mír kyne věčnými snítkami příštím dním.
V krupějích balzámu, kterým je tato doba,
má láska rozkvétá a Smrt je bezmocná:
jen tupý, němý dav zasáhne její zloba,
zatímco mně můj verš na věky život dá.
A ty v něm nalezneš pomník, jenž nepomine,
zatímco erb i hrob vládců už s prachem splyne.

108

Co ještě v mozku mám, abych to běžel zapsat,
s čím se ti nesvěřil dosud můj věrný duch?
Co mohu nového vyslovit nebo napsat,
abych tím vyslovil tvou cenu a svůj dluh?
nic, milý hochu: já, jako když vzývám nebe,
říkám vždy totéž jen a nemám za staré
to staré, že máš mne a že já mám zas tebe,
jako když jsem se ti kořival po prvé.
Tak věčná láska v tom vždy novém šatě lásky
nic nedbá ne prach let a jejich zuřivost,
odpírá přijímat nevyhnutelné vrásky
a činí stáří svým pážetem pro věčnost.
A vidí prvotní jas lásky hořet dál
I tam, kde čas a vzhled svědčí, že dokonal.

109

Ó nikdy neříkej, že zrádné srdce mám,
i když můj odjezd snad v tobě ten dojem budí:
spíše bych mohl, věř, odejít sobě sám
nežli své duši, jež spočívá ve tvé hrudi.
To je dům lásky mé: třebaže bloudil jsem
jak člověk na cestách, tam, do své domoviny
se vracím vždy a včas a časem nezměněn,
a tak vždy smyji sám své hříchy a své viny.
Nikdy si nemysli – i když jsem ovládán
snad všemi slabostmi, jež mívá člověk v sobě –
že jsem tak zkažený, tak hloupý, abych sám
pro tretku opustil nejvyšší poklad v tobě.
Tretkou je pro mne svět i s celám vesmírem
krom tebe, růže má, ty moje všechno v něm!

110

Žel, pravda, přiznávám, já světem jsem se bral,
sám bloudil sem a tam a přijal oblek šašků,
sám vlastní city dral a za groš prodával,
u mne vždy starý žal otrávil novou lásku:
je pravda, pravda, ach, já hleděl častokrát
na pravdu úkosem, však ví to samo nebe,
právě v těch pochybách já začal zas mít rád,
v těch zkouškách poznal jsem, že miluji jen tebe.
Teď už je po všem, vím, jen jedno věčné je:
už konec choutkám, ne, už nechci zkoušet dál,
bloudit a mučit tím starého přítele,
jenž je bůh lásky mé a jemuž jsem se dal.
Tož už mne přivítej, ty první po mém Bohu,
ať ve tvé náruči spočinout navždy mohu.

111

Štěstěnu kárejte za všechno, co se stalo,
to božstvo vinu má, ach, za každý můj hřích
tím, že mi pro život dalo tak strašně málo –
žít pro dav: je pak div, že jsem jak jeden z nich?
A tak cejch hanby už nesejde z mého jména
a má tvář se v nánosu cizí špíny
jak ruka barvíře barvami potřísněná
Ó, mějte útrpnost, dovolte mi být jiný –
a budu pokorně pít každý, každý lék
proti své nákaze, než celého mne stráví,
za sladký budu mít nejtrpčí pelyněk,
dvojí trest přijmu rád, abych byl zase zdravý.
Nuž mějte útrpnost, drahý, a věřte mi:
už vaše útrpnost mne opět uzdraví.

112

Láskou a soustrastí vy stíráte s mých skrání
znamení potupy, jež mi dav vypálil.
Co na tom, kdo mě dál vynáší nebo haní,
když vy jste vždy mé zlo skrýval a dobro ctil?
Vy jste můj celý svět a já se usilovně
ptám pouze na hany a chvály z vašich rtů:
a tak mě nezmění nic k dobru ani zlu.
Házím v tak hlubokou propast vše, co mi říká
kdokoliv z ostatních, že jsem jak lítý had,
vždy hluchý ke slovům hánce i lichotníka –
a svoji nedbalost se snažím omlouvat
tím, že vás ctím vždy tak pevně v mysli tkvět,
že se mi kromě vás zdá mrtvý celý svět.

113

Co jsem vás opustil, mám oči v duši jen
a skutečný můj zrak, který mé kroky řídí,
už přestal pracovat a zpola oslepen
po pravdě nevidí, i když se zdá, že vidí.
Nedává myšlenkám jediný jeden vjem
ptáčete, květiny či tváře, která vídá,
a duše netuší, co se to míhá v něm,
a on sám ani to, co spatří, neuhlídá.
Ať vidí nejhrubší či nejjemnější tvář,
nejhorší stvůru či nejsladší něhu čísi,
horstvo či oceán, noční tmu, denní zář,
havrana, hrdličku, všem dává vaše rysy.
Neschopna jiného a plna krásy vaší
má věrná duše tak nevěru v oči vnáší.

114

Zpíjí mou duši mor každého panovníka –
lichotky – když jste ji teď k sobě na trůn zvedl?
Nebo mám připustit, že můj zrak pravdu říká
a že se z lásky k vám naučil přetvářet –
tak jako kouzelník – zmetky a podlé zrůdy
v anděly, podobné svou sladkou tváří vám,
a měnit každé zlo v nejvyšší dobro všudy,
kamkoliv pohledem na chvíli zavítám?
To první pravda je! Mám v očích lichocení
a moje duše se jím zpíjí královsky:
můj zrak ví dobře, v čem tkví její potěšení
a připravuje číš pro její chtivé rty!
A je-li snad v ní jed, nelze ho obvinít:
můj zrak jej miluje a první začal pít!

115

Ted' už vím, že je lež to, co jsem kdysi psal,
že bych vás nemohl ještě víc milovat:
tenkrát však, tenkrát můj rozum nechápal,
proč by měl ještě výš plamen mé lásky vzplát.
Vždyť když jsem uvážil, co všechno ničí Čas,
co ruší příslibů, co mění zákonů,
co zkazí nejlepších úmyslů a co krás,
co svede největších duchů v kal všechních dnů,
ach, když jsem poznal strach z Času a jeho škod,
jak jsem měl neřici: "Ted' vás mám nejvíc rád,"
ve chvílce jistoty uprostřed nejistot,
kdy jsem se nemusil na chvíli o vás bát?
Ale ted' lituji, že jsem to říkával:
láska je dítě, jež musí růst stále dál.

116

Nemluvte o tom, že svazku dvou věrných duší
jsou v cestě překážky! Kdopak by láskou zval
cit, jenž se změní sám, sotvaže změnu tuší,
a jenž by za zradu sám ihned zrazoval!
Ach, to ne! Láska je maják, jenž hledí z dálky
vždy pevně bouřím vstříc jak neotřesná stráž:
láska, toť stálice pro všechny bludné bárky,
jejíž vliv nezměříš, ač její výšku znáš.
Láska, to není jen blázen let, i když krásu
růžových rtů a líc podetne kosa dnů:
láska, ta nemíjí jak míjivý běh Času,
ta všechno přetrvá a jde až do hrobu.
A jestli je to blud, jež bych sám dosvědčoval,
pak nikdy nepsal jsem a nikdo nemiloval.

117

Ach, jen mne obviňte, že jsem tak skrblil tím,
čím jsem měl splácet dluh za vaši velkou lásku:
že jsem už zapomněl na cit, jenž je mi vším
a jenž mne den co den poutá stem pevných svazků:
že jsem se setkával s lidmi, v nichž není nic,
a dával světu v plen, co jste vy draze platil:
a že jsem napínal plachty všem větrům vstříc,
takže mne odnesly, až jsem vás z očí ztratil.
Pište mi k tíži mou svéhlavost a můj klam
a ke všem jistotám přepište podezření:
dejte mne za terč svým hněvivým myšlenkám,
jenom mne nesrazte v procitlém záští k zemi.
Já na svou obranu uvádím, že jsem v skrytu
tím chtěl jen zkoušet ctnost a stálost vašich citů.

118

Tak jako jitříme ostrými omáčkami
své patro, chceme-li lepší chuť k jídlu mít,
jako si děláme purgací nemoc sami
a snažíme se tím nemoci předejít,
tak i já, plný vás, slasti, jež nenasytí,
jím teď jen palčivé pokrmy den co den
a chorý blahem jsem poznal, že není zbytí –
musím se rozstonat, než budu nemocen.
Jenomže předbíhat nemoci, která není,
taková chytrost je v lásce zlým omylem:
uvrhla zdravého v nemoc a utrpení,
když chtěla přebytek dobrého léčit zlem.
A tak jsem pochopil, v čem tady pravda je:
kdo vámi churaví, toho lék zabije!

119

Co jsem to za léky pil ze slz Siréniných,
vařených v křivulích, černých jak samo peklo!
Co jsem žil nadějí i bázní, stále jiných,
a všechno se mi to pod prsty rozuteklo!
Co jen to spáchalo mé srdce za omyly
myslíc, že pro ně už většího štěstí není!
A moje oči též, jak ty se rozřešily
v žáru té horečky a toho poblouznění!
Ó dobrodiní zla! Říkají pravdu slova,
že zlem se dobrá věc stává vždy ještě lepší
a láska, zřícená a vystavěná znova,
je krásnější než dřív a mnohem, mnohem větší!
A tak se kajícně k své lásce navracím
a mám teď třikrát víc než před tím blázněním.

120

Teď je mi útěchou, že jste byl kdysi krutý,
a když si vzpomenu na strast, jež rvala mne,
musím se sklonit až v prach pro své klopýtnutí,
nejsem-li ukován z mědi či ocele.
Vždyť jestliže jste vy zakusil pro mou vinu
to, co já pro vaši, prožil jste strašný čas:
a já, zlý, nezážil snad ani na vteřinu,
co jsem sám kdysi měl za krutou bolest z vás.
Ach, kéž mi naše noc bolesti navždy vryla
co nehloub do duše, jak bolí pravá strast,
a kéž vám – jako vy tenkrát mně – přiložila
na ránu v srdci už brzy svou prostou mast.
Ale můj přestupek je vlastně výkupné
a vykupuje vás, tak jako váš zas mne.

121

Je lepší špatný být nežli se špatným zdát,
má-li být nevinný obžalován z viny
a ztrácet radost z cti, kterou mu může dát
ne to, co cítí sám, ale co soudí jiný.
Proč má mi druhý v svých necudných pohledech
naznačovat, že ví o mojí vášnivosti,
a nad mou křehkostí bdít ještě křehčí špeh,
který má za špatnost i to, co já zvu ctností?
Ne, ne, já jsem, co jsem, a ti, kdo viní mne
ze všech těch přestupků, jmenují jen své viny:
já se smím napřímit, zatímco oni ne,
jejich duch nemůže odsuzovat mé činy!
Leda by tvrdili o světě veškerém,
že každý v něm je zlý a triumfuje zlem.

122

Tvůj dar, ten zápisník, je uložen v mé hlavě
a popsán trvalým písmem mých vzpomínek,
které tu nicotnost přečkají ke tvé slávě
a budou tady žít přes každý čas a věk –
či aspoň pokud dá duši a srdci v těle
příroda dosti sil se udržeti zde:
než obě vydají svůj podíl z tebe cele
v plen zapomenutí, tvá paměť nezajde.
Ten bedný zápisník by tě tak neuchoval –
a já i bez něho vzpomínám na tvůj cit:
proto jsem odložil to, čímś mne obdaroval,
a věřím záznamům, do nichž jsi lépe vryt.
Mít něco na pomoc, čím si tě připomínám,
bylo by přiznáním, že snadno zapomínám.

123

Ne, Čase, nechlub se, že se já měním taky:
i když ční hroty tvých pyramid sebevš,
ani to není nic nového pro mé zraky,
i to tu bývalo, i to je staré již!
Žijeme krátce, a proto se nám zdá divem
že, co nám vydáváš za pomník z dávných čas,
a třebaže jsme už slyšeli o tom dříve,
říkám, že by to nebylo, nebýt nás.
Pro mne však nejste, ty a tvoje letopisy:
nežasnou nad tím, co má nebo míval svět:
vždyť všechno, to, co je, i to, co bylo kdysi,
je zdání, kterým nás šálí tvůj věčný let.
Jen to, co přísahám, je pravda v každé době:
že věrný zůstanu vzdor hrobu i vzdor tobě!

124

Kdyby byl dítětem pompy můj vřelý cit,
jak bastard Štěstěny by mohl osiřeti
a podle přízně či nepřízně Času být
plevelem v plevelu či květem mezi květy.
Ne, on byl zbudován daleko od náhod,
jeho se nedotknou úsměvy vnější slávy,
jej nikdy nesrazí nelibost do jha slot,
do kterých odsoudil dnešní čas naše mravy.
Nemá strach kacířsky ze žádných světských lstí,
jež těží z krátkých chvil, pokud nás oklamaly:
on se zde tyčí sám jak vrchol moudrosti,
nevzrůstá pod žarem, neklesá pod přívaly.
A svědkem toho jsou všechny mé omyly,
jež pro hřích žily a pro dobro dožily.

125

Cožpak bych neuměl vznést baldachýny cti
a pouhým zevnějškem tak uctít vnější zdání,
nebo klást veliké základy k věčnosti,
z níž budou trosky dřív, než začne umírání?
Cožpak jsem neviděl ztrácet víc nežli vše
ty, co lpí na počtách, m které tak draze platí,
a mění prostou chuť za slast a rozkoše –
nešťastníci šťastlivci, jen vnějškem zaujatí ?
Ne, mne nech, ať tě jen v tvém srdci uctívám,
a přijmu chudou, leč upřímnou moji oběť,
která je naprosto čistá a nezná klam –
a dává jenom mne za tebe v každé době.
Pryč, zrádný žalobce! Čím víc ji udáváš,
tím menší pravomoc nad věrnou duší máš!

126

Ó milý hochu, ty, který jsi zastavil
tu kosu Času a míjivý písek chvíl,
který jsi vadnutím vzrost a ukázal,
jak chřadnou přátelé, ač ty sám rosteš dál,
jestli tě Příroda, nejvyšší paní zkáz,
chce na tvé cestě vpřed zastavit v květu krás,
drží tě, aby tím mohla Čas potupit
a bídným hodinám tak lstivě život vzít.
A přece měj z ní strach, ty, v němž se vidí svět:
může svůj poklad jen zdržet, ne zadržet.
Jednou, byť po čase, se začne účtovat
a ona nakonec ten účet tebou splatí.

127

Dříve svět v černé nic krásného neviděl,
a pokud viděl snad, neříkal tomu krása:
teď jméno krásy však zdědila černá, žel,
a pravou krásu zas cejch pancharta dnes drásá!
Od těch dob, co má moc kdokoli tvárnit svět
a krášlit ošklivost falešnou tváří klamu,
líbezná krása je v klatbě a plna béd
žije bez jména a bez vlastního chrámu.
A proto nosí má paní ten černý vlas,
ty oči jako noc, jež truchlí nade všemi,
kteří jsou bez krásy, ač mají dost všech krás,
a lživým pozlátkem jen ostouzení zemi.
Ale to truchlení jim dává tolik jasu,
že každý uznává za vzor jen jejich krásu!

128

Kdykoliv, hudbo má, začínáš hudbu hrát
na blahém nástroji a v dotýkání sladkém
tvé prsty rozezní struny a jejich spád
zní v tichých souzvucích, jež plní můj sluch zmatkem,
závidím klávesám: vzlétají odvážně
a v kradmých polibcích líbají tvoje dlaně,
zatímco moje rty, jež zrály pro ty žně,
se rdí tou smělostí a v zmatku hledí na ně.
Jak rády byly by na místě některé
z těch klapek tančících, po nichž se procházívá
tvá ruka laskajíc: oč jen to dřeno je –
ač mrtvé šťastnější nežli má ústa živá!
Když je to tak milé těm smělým klávesám,
dej jim své prstíky: tvá ústa zlíbám sám.

129

Mrhání ducha v tmách hanebné marnosti,
to je chtíč při činu: a než chtíč uzrá v čin,
zrazuje, zabíjí, chlemstá krev, chystá lsti,
divoký, zvířecí, ukrutný, plný vin:
sotvaže ukojen, odporný jako zlo,
bezhlavě hledaný, a sotva jsi ho měl, bezhlavě prokletý jako to
vnadidlo,
hozené, abys je spolkl a zešílel:
šílený, loví-li, a dopadne-li, též,
žuřivý, pokud měl, má, chce mít svoji věc,
rozkoš, když ochutnáš, bolest, když dopiješ,
blahý sen z počátku, pustý mam nakonec!
To všechno každý ví: leč nikdo nedovede
nevstoupit do ráje, který v to peklo vede.

130

Oči mé paní jsou všechno jen slunce ne,
korál je sytější než červeň jejích úst:
je-li sníh bělostný, její hrud' černá je,
může-li vlas být drát, dráty jí začly růst.
Nejednou damažskou růží jsem viděl již,
žádná však nekvete mé paní ve tvářích:
a kolik vůni mi působí blaho spíš
nežli pach, který vždy na mne z mé milé dých!
Rád slyším její řeč, i když sám dobře vím,
že jako hudba se sotva kdy rozezní.
Bohyni kráčet jsem neviděl, připouštím,
když však má paní jde, plouhá se po zemi.
A přesto myslím si, že vyrovná se všem,
které jsou slaveny lžemi a podvodem.

131

Tak panovačná jsi vůči mně – jako ti,
jimž krása vdechuje pýchu a ukrutnost,
protože dobře víš, že já tě zbožňuji,
žeš pro mne nejdražší a nejkrásnější skvost.
Jiní však říkají – a vídají tě též –
že pro tvář, jak máš ty, se láskou nevzdychá:
nemám dost smělosti říci jim: „ To je lež,“
ač si to přísahám sám sobě do ticha.
A že to pravda je a že já nejsem lhář,
stvrzují tisíckrát mé vzdechy a můj žal,
který mám, kdykoli pomyslím na tvou tvář:
já jsem tvou černou pleť vždy nejvíc miloval.
Na tobě není nic černého – krom tvých činů:
ty na té pomluvě mají však hlavní vinu.

132

Miluji oči tvé, jež jako kdyby znaly
ten posměch, jímž se mi tvé srdce stále mstí,
oblékly černý šat jako dva pozůstalí
a hledí na můj žal s laskavou soustrastí.
A věru ani zář úsvitu nedovede
tak zkrášlit pobledlý obličej východu,
ani třpyt hvězdy, jež za sebou večer vede,
nedá tak velký jas šerému západu,
jako ty truchlící dvě oči daly tobě:
ach, kéž by chtělo i tvé srdce zatruhlit,
když ti to truchlení tak sluší v každé době,
a ty ses oděla celá v ten drahý cit!
Pak odpřisáhnu rád, že krása v černí tkví
a ti, co nemají tvou pleť, jsou oškliví.

133

Ó srdce prokleté, pro něž mé srdce sténá,
co žalu působí příteli a mně s ním!
Což mu již nestačí muka mnou protřpená,
musí i drahý druh projít tím otroctvím?
Tvé oči ukrutné mi vzaly duši z těla
a nyní mně i mé druhé já odvádíš.
Sám sebou, sebou, jím já opuštěný zcela
zde trpím trojí strast a nesu trojí kříž.
Vrhni mé srdce sám do kobky, kterou máš
v svých prsou, jeho však za to mé propuť již.
Ať mne má kdokoli, já budu jeho stráž
a moje vězení mu ničím neztrpčíš.
A přec tak učiníš: neboť já, zavřen v tobě,
ti navždy náležím i se vším, co mám v sobě.

134

Tak, teď jsem přiznal už, že je tvůj, moje milá,
a já sám v zástavě tvé vůle tady zbyl:
ale ať propadnu, jen kdybys navrátila
za to mé druhé já, abych se utěšil.
Ty ho však nevrátíš a on se nevyprostí,
je příliš šlechetný a ty zas hltavá:
on se však podepsal jen pro mne z laskavosti
na úpis, který ho nyní tak spoutává.
Vymáháš nároky, které ti krása dává,
ty krutá lichvářko, jež nemáš nikdy dost,
a stíháš přítele pro můj dluh cestou práva,
až mi ho nakonec vzala tvá chamtivost.
Tak jsem ho ztratil, žel: jako já tvým se stal:
zaplatil celý dluh – já však v něm vězím dál!

135

At' každá má, co chce, ty přece máš své přání
a k tomu přítele a navíc ještě mne.

Co se tě jenom já natrápím bez ustání
tím, že chci přidávat k tvým přáním ještě své.
Proč však ty, která máš vždy tolik, tolik přání,
nespojíš alespoň jedno z nich jednou s mým?

Jsou přání ostatních milejší k uvítání,
anebo se ti snad já s tím svým nelíbím?
Oceán, i když má dosti vod, vítá deště
a ukládá je dál na dno svých pokladnic.
Tak i ty, ač už máš přání dost, přidej ještě
to moje k ostatním, at' jich máš o to víc.
Nezbij prosící přání svým krutým „ne“:
měj všechna za jedno – a v tom vždy i to mé!

136

Jestli ti duše snad mou blízkost vyčítá,
řekni jí, slepé, že nejsem nic než tvé přání:
a přání k tobě smí, to přece duše zná:
aspoň to z lásky splň mé lásce, sladká paní.
Tvé přání naplní poklad tvé lásky navždy:
proto je naplně ty přáními - a též mým.
U věcí, které jsou tak velké, to ví každý,
jedno se jako nic ztratí v tom ostatním.
I když ti uprostřed ostatních sotva chybím,
musíš mne přece jen počítat mezi své:
měj mne za pouhé nic, jenom když se ti zlíbí
mít to nic za něco sladkého pro sebe.
Měj ráda alespoň mé jméno bez ustání –
a máš tím ráda mne, protože značí přání.

137

Co to jen, Lásko, ty slepá a bláznivá,
děláš mým očím, že nevidí to, co vidí?
Ač znají krásu a vědí, v čem spočívá,
mají za nejlepší nejhorší ze všech lidí!
A když se dal můj zrak podplatit pohledy
a kotví v zátoce, kam vplouvá každý směle,
proč jsi ty ukula řetězy z jejich lži
a jimi spoutala i to mé srdce v těle?
Proč má mé srdce mít za svoje hájemství
to, o čem dobře ví, že patří veřejnosti?
A můj zrak, proč to má popírat, když to ví,
a halit takovou temnou tvář rouškou ctnosti?
Mé srdce i můj zrak měly dřív pravdu za lež
a teď je ranila nákazou tato faleš.

138

Když milá přísahá, že jenom pravdu říká,
věřím jí, i když vím, že to je pouhá lež,
jen proto, aby mne měla dál za mladíka,
jenž dosud nepoznal, co je svět za faleš.
V marnivé představě, že myslí, že jsem mladý,
ač ví, že lepší část mých dnů už minula,
přijímám přihloupě všechny lži, všechny zrady,
a tak tu po pravdě šlapeme oba dva.
Ale proč nepoví, proč nepřizná svou lživost
a proč já neřeknu, že nejsem mladíček?
Ach, láska nejraděj se halí v důvěřivost,
a kdo má v stáří rád, neříká rád svůj věk.
A tak si lžeme dál, ona mně a já jí,
a našim slabostem to lhaní lichotí.

139

Ach, nechtěj, abych tě omlouval za strasti,
kterými bezcitně soužíš mé srdce ty!
Netrap mne pohledy, nenič mne zvolna lstí,
udeř mne ze všech sil a sraz mne svými rty!
Řekni, že miluješ jiného, zakaž však
svým očím dívat se stranou, když spatří mě!
proč mne máš záludně napadat, když i tak
nemám dost síly se postavit k obraně?
Já ti však odpouštím a říká: milá ví,
že její milý zrak byl vždy můj nepřítel,
a proto, proto jej ode mne odvrací
a stíhá jiného krutostí jeho střel.
Ale to nedělej, raděj mne jimi zab:
i tak jsem napolo už mrtev od útrap!

140

Buď moudrá, jako jsi ukrutná: nemuč stále
mou němou pokoru přílišným posměchem:
nebo mi bolest dá rty a ty nenadále
poví, co vytrpím tím nelítostným jhem.
Smím-li tě poučit, má lásko, pak máš lépe
říkat mi o lásce, i když je konec s ní,
tak jako s nemocným, u něhož smrt už klepe,
hovoří lékaři útěšně o zdraví.
Vždyť kdybych v zoufalství zešílel znenadání
a ve svém šílenství pak tebe pomlouval,
svět je tak šílený a tak rád věří lhaní,
že by i pomlouvám šílence víru dal.
Abychom se těch béd oba dva vystříhali,
buď aspoň zraky zde, když už jsi srdcem v dáli.

141

Po pravdě řečeno, já tebe nemiluji
očima, které zří na tobě tisíc vad:
to srdce miluje, co oči odsuzují,
srdcem tě musím mít navzdory zraku rád.
A můj sluch právě tak netouží po tvém hlase
a můj hmat, ač má rád i hrubé doteky,
tak jako chuť a čich, raději vyhýbá se
hostině smyslů, k níž pozvala bys jej ty.
Leč ani všech těch pět mých smyslů neumělo
vytrhnout jediné srdce z tvých pyšných pout,
to srdce bláhové, jež opouští své tělo
a chce ti jako rab u nohou pokleknout!
A jenom jeden zisk mám ze všech těchto bēd:
že ta, jež je můj hřích, je též mým trestem hned!

142

Můj hřích je láska a tvoje ctnost nenávisť,
nenávisť pro můj hřích, cit, který k tobě mám:
když ale porovnáš svůj stav s mým, jaseš si jist,
že potom nebude důvodu k výčitkám.
A jestli přece, tož ze tvých rtů jistě ne,
vždyť potřísnily ten svůj šarlatový skvost,
vždyť lhaly lásky slib tolikrát jako mé
a v lůžkách jiných žen loupily dost a dost.
Kéž tě smím milovat, jako ty miluješ
jiné, k nimž vzhlížíš tak jako zas k tobě já:
do srdce vsad' si květ soucitu, abys též
ty došla soucitu za to, žes soucitná.
Jinak, až budeš chtít, co mně odpíráš dosud,
může tě jednou, věř, postihnout stejný osud!

143

Tak jako utíká pečlivá hospodyně,
když honí doma své rozprchlé pernatce,
a přitom posadí dítě, jež měla v klíně,
aby dřív chytila kus, který zrovna chce,
zatímco robátko se po ní s pláčem vzpíná
a běží za matkou, která v ten okamžik
vidí jen to, co jí uniká před očima,
a nedbá na jeho nespokojený křik –
tak i ty utíkáš za něčím, co ti mizí,
a já, tvé děťátko, zůstávám vzadu stát:
ale přijď, vrať se zas, ač chytíš svoji vizi,
a jako matka mne zulíbej nastokrát –
a budu modlit se, ať už máš, co chceš mít,
jenom když přijdeš pak můj nárek zkonejšit.

144

Dvě lásky v srdci mám k štěstí i k zoufalství,
jako dva přeludy jsou nabádavě se mnou:
ten lepší duch je muž, který se jasně skví,
ten horší jedna z žen s tváří jak uhel temnou.
Aby mne zavedl co nejdřív do pekla,
ten d'ábel pokouší anděla, zda mne zradí,
a rád by udělal ze světce ducha zla,
tím že jej, čistého, svou kalnou krásou svádí.
Zdali se však už stal můj dobrý anděl zlým,
o tom já doposud nevím nic bezpečného:
že ale odešli spojení přátelstvím,
mám strach, že první z nich je v pekle u druhého.
Leč pravdu nepoznám, budu žít v pochybách,
až mého anděla spálí můj d'ábel v prach.

145

Ústy, jež stvořila láska svou vlastní rukou,
vydechla proti mně:“ Ach, cítím nenávist,“
ač ví, že kvůli ní umírám sladkou mukou:
když ale viděla, že se chvím jako list,
soucit jí najednou naplnil srdce znova
a začal kárat ty dříve tak sladké rty,
jež dosud mívaly pro mne jen dobrá slova,
a znovu učil je vítat mne jako vždy.
„Ach, cítím nenávist,“ řekla a připojila
konec, jenž přicházel, tak jako kdyby šel
milý den po noci, která se ve tmách skryla
a klesla z oblohy jak satan do pekel:
„Ach, cítím nenávist“-a zachránila mne,
když tu zášť odvrhla a řekla:“ K vám však ne!“

146

Ó duše ubohá, střed hříšné hlíny mé,
v plen daná žádostem, jež se kol tebe vzpouzí,
proč uvnitř zůstáváš v té bídě bezedné
a zevně odíváš v zlato a lesk svou nouzi?
Proč tolik nákladů, když jsi tu jenom host,
k výzdobě příbytku pro zánik určeného?
Podědí červové tu jeho velikost,
chceš jim dát ještě víc? To je los těla tvého?
Ne, teď už, duše má, začni žít na účet
otroka těla, ať trpí on k tvému štěstí.
Věčný ráj vykup si chvílíčkou zdejších běd,
nehleď už na vnějšek, hleď uvnitř růst a kvéstí.
Tak i Smrt přemůžeš – a její vlastní zbraní:
až bude mrtva Smrt, je konec umírání.

147

Láska mne spaluje, horečka prahnoucí
stále víc po tom, co pomáhá tomu zlu
a co je živinou mé dlouhé nemoci,
ve které nacházím chorobnou potěchu.
Můj rozum. Léčitel mé lásky, rozhněván,
že se jím neřídím, že nedbám jeho rad,
mne opustil a já zoufalý poznávám
pravdivost výstrahy: toužit je umírat.
Mně není pomoci, můj rozum je ten tam,
je jako šílený a nenachází klid:
jak blázen přemýšlím a také mluvívám,
na dosah pravdy jsem a nechci pochopit.
Neboť já přísahal, žes jasná jako ráno,
a ty jsi černější než noc a peklo samo.

148

Co mi to za oči do hlavy vložila
Láska, že nevidí skutečnost, jaká je!
Anebo vidí-li, kam prchla soudnost má,
že vše, co zhlédnou, falešně zkresluje?
Je-li tak krásné to, co mámí oči mé,
proč říká celý svět, že tomu není tak?
A není-li, což už to nedokazuje
že oči lásky jsou horší než lidský zrak?
jak jinak také, ó, jak může věrný být
zrak dávno ztrhaný čekáním, slzami?
Žádný div, že jsem se mohl tak omýlit –
i slunce nevidí, dokud se mračna tmí.
Ó Lásko proradná, slzou's mne oslepila,
můj dosud dobrý zrak, abys své chyby skryla!

149

Proč říkáš, ukrutná, že tě já nemám rád,
když se vždy spolčuji s tebou sám proti sobě?
Nemyslím na tebe, ty mučitelko, snad,
když zapomínám i na sebe kvůli tobě?
Koho zvu přítelem z těch, jež ty nenávidíš?
Ke komu mám s ztěch, které ty nechceš mít?
A když tě zarmoutím já, vždyť to sama vidíš,
což vždycky nespěchám sám sobě vyčinit?
Cožpak si přiznávám takové zásluhy,
jež by ti pyšně snad svou služnou odepřely,
když i to nejlepší, co mám, se sklání vždy
před tvými chybami, jak mi tvé oči velí?
Ale jen nenávid', teď už vím, na čem jsem:
miluješ vidoucí, a já jsem zaslepen.

150

Ó pověz, odkud máš tu svoji strašnou sílu,
že jsi mne vadami tak spoutat dovedla?
Že nutím lhát svůj zrak, dosud vždy bez omylu,
a přísahám, že dni by dala krásu tma?
Ó pověz, čím to je, že ti zlo tolik sluší
a že já u tebe i pro nejhorší hřích
najdu vždy omluvu a vysvětlení v duši
a vážím si ho víc než ctnosti u jiných?
mluv, kdo tě naučil zvěstovat právě nyní
mou lásku, když mám jen pro záští příčiny?
Třebaže miluji, co oškliví si jiní,
ty se mne nesmíš teď ošklivit s jinými:
jestli's, ty nehodná, mou lásku vyvolala,
tím spíš jsem hoden já, abys mne milovala.

151

Znáť, co je svědomí, na to je láska mladá,
třebaže svědomí se rodí právě z ní!
A proto nežaluj na mne, vždyť moje zrada,
má sladká zrádkyně i tebe obviní:
jako ty klameš mne, já tady klamu zase
ve prospěch hrubého těla svou lepší část:
má duše namlouvá tělu, že v krátkém čase
už v lásce zvítězí - a to se začne mást,
nedbá rad, povstává a letí při tvém jméne
k tobě, své trofeji. A pak se pýchou dme
a je tvým ubohým otrokem spokojeně
a hájí tvoji věc, až klesne u tebe!
A přec mám svědomí, i když svou lásku vkládám
do lásky, pro kterou se pozvedám i padám!

152

Ty víš, že přísaha mé lásky byla lež,
tys ale po dvakrát mně přísahal křivě:
slib lužka zlomilas – a nový příslib též,
novou zášť přísaháš jak novou lásku dříve.
Proč ti však vyčítám tvou dvojnásobnou faleš,
když já, lhář největší, ti stokrát v hrdlo lhal?
Každá má přísaha jen kupila lež na lež,
svou čest a důvěru jsem v tobě oplakal.
Neboť já přísahal s hlubokou vírou v tebe
na stálou lásku tvou, na tvoje srdce vlídné:
abych ti světlo dal, oslepil jsem sám sebe,
své oči nutil lhát vzdor pravdě očividné.
Neboť já přísahal na tvoji krásnou tvář –
a proto už jsem já z nás obou větší lhář.

153

Kupido odložil svou pochodeň a spal:
a když to uviděl Dianin doprovod,
jedna z děv hodila ten srdceryvný pal
do blízké studánky čistých a chladných vod.
A z toho svatého ohně ten pramen má
svůj nehasnoucí žár, živý i v našich dnech:
tak vzniklo léčivé zřídlo, jež pomáhá
s nejlepším účinkem v nejhorších nemocech.
Tu pochodeň si však bůh znovu zapálil
v očích mé paní a na mně ji zkusil hned:
já, z toho nemocen, pak spěchal ze všech sil
sem k tomu pramenu, host plný slz a běd,
leč marně: pro mne je lékem jen jeden pramen –
oči, z nichž Kupido vzal ten svůj nový plamen.

154

Když jednou usnul sám bůh Lásky na chvíli,
po boku pochodeň, jež srdce zažíhala,
přiběhl po špičkách sbor nymf, jež slíbily
žít věčně v čistotě - a nejhezčí z nich vzala
do dívčích dlaní ty horoucí plameny,
jež celé armády srdcí už žárem zpily –
a tak byl generál touhy, snem zmámený,
potichu odzbrojen panenskou rukou víly.
Potom tu pochodeň vhodila do studny,
jež od těch plamenů Lásky vře bez ustání
a jako léčivé zřídlo po naše dny
pomáhá v nemocech: ale já, rab své paní,
u něho pochopil, že voda láskou vře,
láska však od vody nikterak nechladne.

DOSLOV

Tak jako ve všech hrách Williama Shakespeara, i v jeho Sonetech nás báseň za básní, sloku za slokou, verš za veršem strhuje stále hloub proud neobyčejné životnosti, neobyčejné životní pravdivosti. Ocítáme se najednou ve světě, který je nám překvapivě blízký, srozumitelný, vlastní, i když si nepřestáváme uvědomovat, že to je svět starý přes tři staletí, i když je to svět králů, princů, šašků a víl, vrátíme-li se k básníkovým dramatům, nebo svět oněch „mrtvých dam a knížat zašlých věků“, neznámých přátel, milenců, soků a černých paní, setrváme-li u jeho lyrických Sonetů.

Právě ta neobyčejná životní pravdivost nejspíše způsobila, že se od jisté doby začal v Sonetech velkého alžbětince vidět „klíč k jeho srdci“, který rozluští – zcela ve shodě s romantickým názorem na lyriku jakožto přímou, osobní zpověď básníka – řadu skutečných i pomyslných záhad Shakespeareova dosti mezerovitého životopisu. Tajemný přítel, vyzývaný s horoucím, až mileneckým zanícením v prvních sto dvaceti šesti básních souboru, neznámý básník – soupeř, onen „lepší duch“, který chce našeho básníka umlčet, aby si získal jeho vzácného přítele sám pro sebe, jak se o tom dovídáme v osmdesátém sonetu, a konečně ta neznámá žena uhrančivé, temné krásy z posledních dvaceti pěti znělek, kolem níž se zadrhuje drama lásky a žárlivosti, sjednocující Sonety podivuhodným způsobem v jedinečný, niterně+ uzavřený celek, kterému neubližuje ani to, že dnešní uspořádání sbírky není pravděpodobně původní – to všechno měly být podle z“míněné romantické představy na vlas věrné podobizny skutečných lidí z masa a kostí, a jak tak jak je maloval a kreslil o několik desítekletí dříve v téže Anglii slavný Hans Holbein mladší.

Dnes už lze jen stěží přehlédnout všechny statě, studie a knihy, které vznikly vytrvalým hledáním živoucích předloh

Shakespearových lyrických hrdinů, neboť Sonety skutečně „stojí hned vedle tragédie o Hamletovi co do pochybné slávy, že zadávají víc příčin k dohadům a sporům než kterékoli jiné literární dílo v anglickém jazyku“. Do rolí básníkova přítele, jeho soka a jeho černé paní byly během těchto dlouhých sporů dosazovány postupně takřka všechny známé i méně známé postavy Shakespearovy doby ze všech společenských vrstev, zejména ovšem z řad tehdejší šlechty, kde měl básník vlivné příznivce a ochránce. Ale všechny navrhované a často tak přesvědčivě dokládané teorie svými protichůdnými a navzájem se vylučujícími výsledky nakonec dokázaly jen jedno, totiž že podstata otázky leží někde jinde.

Leží v tom, že Shakespeare je jako málokterý básník hluboce zakořeněn ve světě své doby – a to nejen ve skutečném, reálném světě, v Anglii svého století, mohutnější, bohaté země v plném rozmachu, jehož výrazem byl nepochybně i rozmach tehdejšího anglického a zejména Shakespearova divadla: stejně hluboko kotví Shakespeare v myšlenkovém světě své doby, a to jak svým celkovým pohledem na život, tak detailními názory na jeho jednotlivé oblasti, jmenovitě na umění a poezii. Není třeba připomínat, že tyto názory se v nejednom liší od našich: jenže právě tak je od původu odlišné i dílo, vzniklé na jejich základě – a na to už se pozapomíná.

Tak jako si básník Shakespearovy doby nezakládal na jedinečnosti a osobitosti svého díla a bez ostychu vydával za své verše přejaté nebo přímo přeložené z jiných autorů, obdobně Shakespearovi a jeho současníkům přes zdánlivě osobní a psychologickou notu tehdejší lyriky nešlo ani o to, aby světu odhalovali své srdce a aby se mu zpovídali. A skutečně, srovnáme-li právě Sonety podrobněji s ostatní dobovou poezií, vidíme často na první pohled, jak se nám z mnohých zdánlivě nejosobnějších a nejosobitějších motivů brzy vyklubají značné oťelé prvky běžné básnické konvence – ať už to je slavení předmětu básníkovy lásky

jako vzoru krásy, nebo srovnávání lidského života s hercem na scéně, nebo konečně celá postava“černé dámy“, jejíž rysy bychom našli už v italské renesanční literatuře, kde vznikla jako reakce na vybledlý ideál ženské krásy v Petrarkových epigonů.

Tomuto konvenčnímu rysu Sonetů ostatně odpovídá i příznačná charakteristika z pera Shakespearova současníka, kritika Francise Merese, která se r. 1598 zmiňuje o tom, že mezi přáteli básníka (tehdy čtyřiatřicetiletého) kolují jeho „cukrové“ znělky – čímž nám zároveň zanechal cenný údaj o době, kdy asi znělky vznikaly: jak dosvědčuje i jejich ráz, Shakespeare je psal mezi svými ranými komedii, třebaže tiskem vyšly – pravděpodobně bez básníkovy vědomí - až roku 1609, tedy pět let po Hamletovi.

Ale i když Shakespeare bral z konvenčního pokladu literatury své doby oběma rukama, a to nejen jednotlivost, nýbrž i jak se zdá sám „příběh“ svého lyrického souboru, tvoří to nakonec jen hrubou osnovu jeho práce, možno-li tak říci, na jejímž základě, který ovšem nevyklučuje ani skutečné osobní, autobiografické prvky, mu pod rukou vzniká znenáhla ale jistě cosi kvalitativně zcela nového a původního, co má cenu a životnost podnes.

Neobyčejná schopnost hlubokého prožitku každého lidského citu a každé lidské situace, znásobená překypujícím bohatstvím nečekaných metafor, prýstících z důvěrné, konkrétní znalosti života (zejména venkovského, přírody, ale často i speciálních oborů lidské práce) dává nakonec jeho Sonetům i tma, kde zpracovávají ta nejotřelejší dobová témata – jako je kupříkladu obměna Horácovy ódy o věčnosti poezie v padesátém sonetu – dech naprosté pravdivosti a autentičnosti. To všechno je ostatní v naprosté shodě s ostatní Shakespearovou tvorbou, v níž obdobně nabývají více méně konvenční náměty Shakespearových předchůdců pod rukou tvůrce Hamleta tvaru vysoce básnického, v níž obdobně dostávají konvenční figury předshakespearovského divadla pod

Shakespearovým perem skutečných lidí.

Tak se Shakespearovy Sonety řadí zcela organicky a rovnocenně k básnickovým komediím i tragédiím a samy o sobě znamenají jeden z vrcholů anglické a světové lyrické poezie.

J.V.

POZNÁMKY

Sonet 20. Psán pravděpodobně na předem dané rýmy (důsledně ženské, což působí v anglické poezii, užívající valnou většinou rýmy mužské, dosti nápadně). Sonet se i jinými rysy liší od ostatních, takže byla vyslovena domněnka, že není ze Shakespearova pera.

Sonety 44 a 45. Básně jsou založeny na staré představě, že člověk je jako příroda složen ze čtyř živlů, ohně, vzduchu, země a vody.

Sonet 55. Báseň stojí na téže myšlence jako proslulá óda Horácova „Exegi monumentum aere perennius Regalique situ pyramidum altius...“

Sonet 99. Výjimečně o patnácti rádcích: takové sonety se v anglické literatuře své doby objevovaly dosti často.

Sonet 107. Spojován s politickými událostmi a osobnostmi své doby, zejména s královnou Alžbětou a s lordem Southamptomem: jeho smysl však zůstává nejasný.

Sonet 121. Snad odpověď na dobové předsudky o divadle nebo na osobní pomluvu básníka Sonetů.

Sonet 126. Nejde vlastně o sonet, nýbrž o dvanáct párově rýmovaných veršů.

Sonet 127. První ze sonetů o „černé paní“. Sonety, popisující milovanou ženu hanlivými výrazy, nejsou ve své době zvláštností, naopak, patřily ke konvenčnímu básnickému repertoáru. Vznikly

jako reakce na prázdné oslavné veršiky Petrarkových epigonů už v renesanční Itálii.

Sonet 135. ... ty přece máš své přání... V originále slovní hříčka s vlastním jménem Will a obecným pojmem will (touha, přání, vůle), v češtině nevystižitelná. Hříčka se opakuje ještě v sonetech 136 a 143.

Sonet 138. Otištěn s obměnami po první r.1599 ve sbírce básní různých autorů, vydané pod názvem Vášnivý poutník. Právě tak sonet 144.

Sonet 153 a 154. Námět obou znělek převzat z řecké antologie „Epigrammata“, vydané (v latinském překladu) roku 1529.

Při překladu bylo použito všech dostupných prací o Sonetech, zejména jejich překladů do češtiny a jiných jazyků, především tlumočení A. Copina (*Les Sonnets de Shakespeare*, Paris 1888), S. Georga (*Shakespeare, Sonette, Umdichtung*, Berlin 1931), A. Klášterského (*W. Shakespeare, sonety*, Kladno 1923), S. Maršaka (*Sonety Šekspira*, Moskva 1949) a G. D'Uccle (*W. Shakespeare, Sonnets*, Alger 1942). První překlady laskavě prohlédli Dr. Jaroslav Albrecht a Dr. Jiří Levý, celý soubor přečetl Dr. Břetislav Hodek.

Atheneum - literatura na webu
<http://atheneum.zde.cz>